

OSLOMET

INSTITUTT FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

Barnehagelærere med masterutdanning

– omfang, rekruttering og tilrettelegging i barnehagen

Olav Kasin

Lars Gulbrandsen

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

ISBN 978-82-8364-436-4 (online)

Forord

Denne rapporten har flere utgangspunkt. Dels springer den ut av et samarbeid med prosjektet «Barnehagefaglig master i praksis» (BaMap), et samarbeid mellom forskere fra OsloMet, Universitetet i Sørøst-Norge (USN) og VIA University College i Århus. Målet med dette prosjektet er å utvide kunnskapen om hvordan barnehagelærere med masterutdanning erfarer at deres kompetanse blir anvendt, og hvordan det legges til rette for at kompetansen kommer barnehagen til gode. Knyttet til dette prosjektet vil rapporten kunne gi et bilde av «terrenget»: Hvilke barnehagerelaterte masterutdanninger finnes? Hvor mange utdannes innen disse studieprogrammene? Hvor stor andel av disse jobber i barnehage og hva slags betingelser møter de der?

Rapporten er også skrevet med det siktemål å gi et kunnskapsgrunnlag for en utdanningspolitisk og barnehagepolitisk satsing på kompetanse blant ansatte i barnehagen. Masterutdannede vil antakelig i mange tilfelle kunne tilføre barnehagen ny og fordypet kunnskap om sentrale områder i barnehagen, men dette avhenger ikke bare av utdanningene alene. Det er også avgjørende hvordan personer med en slik kompetanse blir rekruttert, hvordan kompetansen blir anvendt og hvordan de med masterutdannelse blir tilgodesett i barnehagen. Det må være attraktivt å jobbe i barnehage, også for de med en utdanning på masternivå.

Til sist er rapporten skrevet inn i rekken av tidligere rapporter om utdanning blant ansatte i barnehagen. Tidligere rapporter (Gulbrandsen, 2007, 2009 og 2015) har gitt et bilde av utdanningsnivået blant ansatte i barnehagen. Med økende interesse for utdanningskapital i barnehagen, og hvilken betydning denne kan ha for kvaliteten på barnehagetilbudet, er det behov for en oppdatert kunnskap på feltet. Dette gjelder spesielt kunnskap om dem med masterutdannelse.

Rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Utdanningsforbundet.

Olav Kasin og Lars Gulbrandsen

Oktober, 2022

Sammendrag

Rapporten tar utgangspunkt i myndighetenes mål om å øke andelen barnehagelærere med masterutdanning i barnehagen, og går igjennom tilgjengelige data om antall barnehagelærere med en slik utdanning. Rapporten tar også for seg barnehagenes rekruttering, bruk og tilrettelegging for denne gruppen. Kildematerialet for rapporten er tidligere analyser av registerdata om barnehagelæreres utdanningsnivå, en gjennomgang av Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) for å få oversikt over kandidater med en fullført barnehagefaglig masterutdanning, samt en surveyundersøkelse sendt til styrere i 4713 barnehager.

Myndighetenes strategier

Fra 2013 til 2021 har Kunnskapsdepartementet lansert to strategier som berører masterutdanning knyttet til arbeid i barnehagen – «Kompetanse for framtidens barnehage» (2013) og «Barnehagen mot 2030» (2021). «Kompetanse for framtidens barnehage» formulerte to hovedmål, 1) å heve kompetansen for alle ansatte som jobber i barnehagen, samt 2) øke statusen for arbeid i barnehage. Denne strategien lanserte ingen spesifikke mål om å øke andelen av ansatte med masterutdanning. Strategien ble revidert i 2017 der det ble formulert et mål om at flere barnehagelærere i barnehagen har kompetanse på mastergradsnivå. Det ble også formulert mål om å utvikle masterprogrammer som bygger på barnehagelærerutdanningen samt å innrette videreutdanningen slik at de kan inngå i ulike mastergrader. I strategien Barnehagen mot 2030 ble disse målene i hovedsak gjentatt, og det ble i tillegg lagt til et mål om å tilrettelegge for ansatte med mastergrad, slik at de blir i barnehagen.

Det skiller i liten grad mellom ulike typer masterutdanning knyttet til målet om å øke barnehagens andel av barnehagelærere med en slik utdanning. Men myndighetenes mål om å satse på masterutdanninger som bygger på barnehagelærerutdanningen kan imidlertid være et steg i retning av en integrert femårig barnehagelærerutdanning, lik den man har på skolefeltet. Det er per i dag ingen juridiske krav om utdanning på masternivå for å bekle stillinger i barnehagen, og en integrert femårig master ligger antakelig et stykke fram i tid. Det er imidlertid mulig å ta noen steg i en slik retning blant annet ved å opprette stillinger og utvikle arbeidsoppgaver der masterkompetanse etterspørres i barnehagen.

Antall barnehagelærere med masterutdanning

Antall barnehagelærere med tilleggsutdanning på masternivå har steget de 20 siste årene. I 2005 utgjorde disse 1,5 prosent av alle utdannede barnehagelærere (575 personer). I 2007 var dette antallet steget til 905 barnehagelærere (2,3 prosent av utdannede barnehagelærere). I 2012 var tallene 1974 barnehagelærere med masterutdanning (4,3 prosent av alle utdannede barnehagelærere). Det er ikke utarbeidet noen samlet oversikt over antall barnehagelærere med tilleggsutdanning på mastergradsnivå etter 2012. Det behøves her en gjennomgang av registerdata for å få kunnskap om utviklingen etter 2012.

Det har vært et uttalt mål å satse på masterutdanninger som bygger på barnehagelærerutdanningen, og vi har foretatt en gjennomgang av Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) knyttet til tidligere og eksisterende barnehagefaglige studieprogrammer på masternivå. Denne gjennomgangen viser at det er utdannet 647 personer ved disse programmene i perioden 2000–2021.

Masterutdannede ansatt i barnehagen

Et økende antall av de masterutdannede barnehagelærerne har valgt å arbeide i barnehagen. I 2005 var 6,8 prosent av alle masterutdannede barnehagelærere ansatt i barnehagen. I 2012 var dette steget til 17,1 prosent. Det finnes ikke sikre tall på denne andelen etter 2012. Men undersøkelser, inkludert vår egen survey, viser at det finnes masterutdannede barnehagelærere i rundt 20 prosent av barnehagene i 2022. I tillegg viser vår surveyundersøkelse at 12 prosent av barnehagene hadde minst én barnehagelærer som utdannet seg til master.

Det politiske ønsket om flere barnehagelærere med mastergrad har stor oppslutning og møter liten motstand blant styrerne. Samtidig viser undersøkelsen at få barnehager har gjennomført konkrete tiltak for å rekruttere barnehagelærere med masterutdanning. Kun 2 prosent av styrene som ønsker barnehagelærere med master har utlyst stillinger der en masterutdanning ønskes eller kreves. Undersøkelsen viser også at svært få av de med masterutdanning har fått utviklet eller tilpasset sine egne arbeidsoppgaver i barnehagen. 15 prosent av styrerne svarer at de masterutdannede har fått en slik tilrettelegging, og kun én av ti har fått ekstra plantid. To av tre masterutdannede har fått lønnstillegg på bakgrunn av sin utdanning, og det vanligste lønnstillegget er 20 000 kroner på årsbasis.

Ønsket, men ikke satset på

Det politiske ønsket om flere barnehagelærere med masterutdanning i barnehagen følges i liten grad opp med konkrete tiltak. Barnehagens andel av barnehagelærere med masterutdanning kan antakelig i stor grad tilskrives barnehagelærernes egne ønsker og innsats for å skaffe seg en slik kompetanse, og i mindre grad et resultat av barnehagenes innsats.

Det mangler en tydelig og helhetlig strategi for å øke barnehagens andel av masterutdannede. På utdanningssiden anbefales det at videre diskusjon om satsning på master i større grad knyttes til hva slags rolle de med master kan spille i barnehagen, herunder også en vurdering av forholdet mellom barnehagefaglige masterutdanninger og et vidt spekter av andre typer masterutdanning. Tiltak i barnehagene kan være opprettelse av stillinger og oppgaver i barnehagen der masterkompetanse ønskes eller kreves. Det anbefales også at målet om å øke andelen av masterutdannede i barnehagen konkretiseres nærmere. Dette kan gjøres ved å sette mål om at en konkret andel av ansatte barnehagelærere skal ha en masterutdanning, eller ved at en konkret andel av barnehagene skal ha ansatt én eller flere masterutdannede barnehagelærere.

Abstract

This report is based on the governments' aim to increase the proportion of kindergarten teachers with a master's degree, and present available data on the number of kindergarten teachers with such an education. The report also deals with the kindergartens' recruitment, use and arrangements for this group. The source material for the report is previous analyzes of register data on the education level of kindergarten teachers, a review of the Database for Statistics on Higher Education (DBH) regarding people with a completed master's degree in kindergarten, and a survey sent to managers in 4,713 kindergartens.

Strategies

From 2013 to 2021, the Ministry of Education has launched two strategies that affect master's education related to work in kindergartens – *Kompetanse for framtidens barnehage (2013)* (Competence for the kindergarten of the future) and *Barnehagen mot 2030 (2021)* (Kindergarten towards 2030). The first strategy formulated two main goals, 1) to raise the competence of all employees who work in the kindergarten and 2) to increase the status of work in a kindergarten. This strategy did not launch any specific targets to increase the share of employees with a master's degree. The strategy was revised in 2017, where a goal was formulated that more kindergarten teachers have competence at master's degree level. Goals were also formulated to develop master's programs based on basic education for kindergarten teachers as well as to organize further education so that they can be included in various master's degrees. In the second strategy (Kindergarten towards 2030), these goals were repeated, but a new goal was added: to facilitate employees with a master's degree, so that they stay in the kindergarten.

There is little distinction between different types of master's education related to the goal of increasing the share of kindergarten teachers with such an education. However, the goal of investing in master's programs that are based on kindergarten teacher education can be a step in the direction of an integrated five-year kindergarten teacher education, like the one in the school field. As of today, there are no legal requirements for education at master's level to hold positions in kindergarten, and an integrated five-year master's degree is probably a long way off. However, it is possible to take some steps in such a direction, among other things, by creating positions and developing tasks where master's skills are especially desired.

Number of kindergarten teachers with a master's degree

The number of kindergarten teachers with additional education at master's level has risen over the past 20 years. In 2005, these made up 1.5 per cent of all trained kindergarten teachers (575 people). In 2007, this number had risen to 905 kindergarten teachers (2.3 per cent of qualified kindergarten teachers). In 2012, the figures were 1,974 kindergarten teachers with a master's degree (4.3 per cent of all qualified kindergarten teachers). No overall overview of the number of kindergarten teachers with additional education at master's degree level has been prepared after 2012. A review of register data is needed here to gain knowledge of the development after 2012.

Since it has been a stated goal to invest in master's programs based on kindergarten teacher training, we have carried out a review of the Database for Statistics on Higher Education (DBH) linked to previous and existing kindergarten study programs at master's level. This review shows that 647 people have been educated in these programs in the period 2000-2021.

Master's graduates employed in the kindergarten

An increasing number of the master's-educated kindergarten teachers have chosen to work in the kindergarten. In 2005, 6.8 per cent of all master's-educated nursery teachers were employed in the nursery. In 2012, this had risen to 17.1 per cent. There are no reliable figures on this proportion after 2012. But surveys, including our own survey, show that there are master's-educated kindergarten teachers in around 20 percent of kindergartens in 2022. In addition, our survey research shows that 12 percent of kindergartens had at least one kindergarten teacher who trained get a master's degree.

The political desire for more kindergarten teachers with a master's degree has great support and meets little opposition among the directors. At the same time, the survey shows that few kindergartens have implemented concrete measures to recruit kindergarten teachers with a master's degree. Only 2 percent of the directors who want kindergarten teachers with a master's degree have advertised positions where a master's degree is desired or required. The survey also shows that very few of those with a master's degree have developed or adapted their own work tasks in the kindergarten. 15 percent of directors respond that the master's graduates have received such an arrangement, and only one out of ten has received extra planning time. Two out of three master's graduates have received a salary supplement based on their education, and the most common salary supplement is NOK 20,000 on an annual basis.

Wanted, but not invested in

The political desire for more kindergarten teachers with a master's degree in kindergarten to a limited extent followed up with concrete measures. The kindergarten's share of kindergarten teachers with a master's degree can probably be attributed to a large extent to the kindergarten teachers' own wishes and efforts to acquire such competence, and to a lesser extent to a result of the kindergartens' efforts.

There is a lack of a clear and comprehensive strategy to increase the kindergartens share of master's graduates. On the education side, it is recommended that further discussion about investing in master's degrees is linked to what kind of role those with a master's degree can play in kindergarten, including an assessment of the relationship between master's degrees built on kindergarten education and a wide range of other types of master's education. Measures in the kindergartens can be the creation of positions and tasks in the kindergarten where a master's degree is desired or required. It is also recommended that the goal of increasing the proportion of master's graduates in kindergartens be made more concrete. This can be done by setting a target that a specific proportion of employed kindergarten teachers must have a master's degree, or by a specific proportion of the kindergartens must have employed one or more master's-educated kindergarten teachers.

Innhold

Sammendrag	4
Abstract	6
Innledning	10
1. Myndighetenes mål og strategier for masterutdannede i barnehage	11
1.1 Bakgrunn	11
1.2 Regjeringens mål og strategier.....	13
1.3 Mål og strategier – hva slags masterutdanning?.....	15
2. Barnehagelærere med masterutdanning	17
2.1 Masterutdanninger og krav til utdanning for stillinger i barnehagen.....	17
2.2 Barnehagelærere med masterutdanning i 2005, 2007 og 2012	19
2.3 Barnehagelærere med barnehagefaglige masterutdanninger 2001–2020.....	20
2.4 Utdannede mastere – oppsummering.....	23
3. Survey om masterutdanning blant ansatte i norske barnehager	24
3.1 Om datainnsamlingen	24
3.2 Mastere i barnehagen – omfang, potensial, ønsker og tiltak	25
3.3 Hva slags masterutdanning har de som jobber i barnehager?	28
3.4 Stillinger, arbeidsoppgaver og tilrettelegging	29
3.5 Lønn	31
3.6 Surveyundersøkelsen oppsummert.....	33
4. Oppsummering og drøfting	34
4.1 Oppsummering	34
4.2 Drøfting.....	35
Referanser	39
Vedlegg	42
Vedlegg 1. Tabeller om barnehagefaglige masterprogrammer	42
Vedlegg 2. Om undersøkelsen av barnehagefaglige masterprogrammer.....	45
Vedlegg 3. Om datainnsamlingen i surveyundersøkelsen.....	48
Vedlegg 4. Spørreskjema til survey	50
Vedlegg 5. Følgebrev til survey	58

Figurer

Figur 1.1. System for kompetanseutvikling i barnehagen	13
Figur 1.2. Barnehagemyndighetens prioritering av ulike tiltak i kompetansestrategien.....	14
Figur 2.1. Antall kandidater per år med fullført barnehagefaglig masterutdanning	22

Tabeller

Tabell 2.1. Utdannede og ansatte barnehagelærere med tilleggsutdanning på masternivå; 2005, 2007, 2012 (andel av barnehagelærere i prosent)	20
Tabell 2.2. Institusjoner med barnehagefaglige studieprogrammer på hovedfags- og masternivå.....	21
Tabell 2.3. Utdannede kandidater, barnehagefaglige studieprogrammer på masternivå, totalt	22
Tabell 3.1. Barnehagene fordelt etter om de har minst én med masterutdanning og/eller om det er minst én som holder på med masterutdanning.....	25
Tabell 3.2. Om styrer ønsker å ha barnehagelærere med masterutdanning	26
Tabell 3.3. Mastere i barnehagen. Oppsummering av omfang, potensial og ønsker	26
Tabell 3.4. Barnehagestyrernes rapportering om og syn på mastere etter barnehagens størrelse	27
Tabell 3.5. Barnehagestyrernes rapportering om og syn på mastere etter barnehagens eierform	27
Tabell 3.6. Om barnehagen har ansatte med masterutdanning eller ansatte som holder på med slik utdanning, etter hvor mange barnehager som eies	28
Tabell 3.7. Typer masterutdanning etter antall ansatte med masterutdanning	28
Tabell 3.8. Hva slags stilling har de med masterutdanning?	29
Tabell 3.9. Deltar styrer eller assisterende styrer med masterutdanning i direkte arbeid med barn?.....	29
Tabell 3.10. Andel av styrere som deltar direkte i arbeidet med barna (er en del av grunnbemanningen) etter barnehagens størrelse.....	30
Tabell 3.11. Har disse ansatte med masterutdanning fått ekstra plantid på bakgrunn av sin masterutdanning?	30
Tabell 3.12. Hvilke typer oppgaver har de med masterutdanning. Fordeling blant barnehager som har utviklet/tilpasset egne arbeidsoppgaver (kolonne 1) og fordeling blant alle barnehager med mastere (kolonne 2)	30
Tabell 3.13. Har barnehagelærere med masterutdanning fått lønnstillegg?	31
Tabell 3.14. Årlig lønnstillegg i 1000 kr (øvre grenseverdi for desiler).....	31
Tabell 3.15. Om barnehagelærere med masterutdanning har fått lønnstillegg etter eierform	31
Tabell 3.16. Årlig lønnstillegg i 1000 kr (øvre grenseverdi for desiler) etter eierform	32
Tabell 3.17. Om barnehagelærere med masterutdanning fått lønnstillegg etter om den private barnehagen er enkeltstående eller del av en kjede.	32
Tabell 3.18. Årlig lønnstillegg i 1000 kr (øvre grenseverdi for desiler) etter om den privateide barnehagen er enkeltstående eller del av en kjede	32
Tabell 3.19. Gis barnehagelærer med masterutdanning endrede arbeidsvilkår, annet enn eventuelle lønnstillegg eller mer plantid?	33

Innledning

Som del av satsning på kompetansehevende tiltak i barnehagen, har myndighetene som mål å øke andelen av barnehagelærere med masterutdanning blant de ansatte. Med et slikt mål er det behov for nærmere kunnskap om denne gruppen, både om antall barnehagelærere med tilleggsutdanning på masternivå, hvordan utdanningen deres er sammensatt, i hvor stor grad de rekrutteres til arbeid i barnehagen, hvordan kompetansen deres brukes og om hvorvidt det legges til rette for dem. For å få nærmere kunnskap om slike spørsmål har vi gjennomført en surveyundersøkelse blant styrere i 4713 barnehager.

Myndighetene har også som mål å videreutvikle masterutdanninger som bygger på barnehagelærerutdanningen. Dette målet må også understøttes av nærmere kunnskap, både om hvor mange som er utdannet ved slike studieprogrammer, hvordan de er organisert og faglig innrettet samt deres potensial for å utdanne et økende antall kandidater i framtiden. Vi har også her gjennomført en undersøkelse av det vi kaller «barnehagefaglige» studieprogrammer på masternivå.

Rapporten består av fire deler:

Den første delen omhandler ambisjoner, mål og strategier knyttet til masterutdannede i barnehagen. Her presenteres målet om å øke andelen av ansatte med en utdanning på masternivå og målet om å beholde denne kompetansen i barnehagen, slik det kommer til uttrykk i Kunnskapsdepartementets strategier på området. Denne delen presenterer også tidligere evalueringer av mål og tiltak i disse strategiene.

Den andre delen av rapporten tar for seg utdanningsfeltet, herunder krav til utdanning for styrere og pedagogiske ledere, hvordan masterutdanninger kan relateres til disse kravene, hvor mange barnehagelærere som har en tilleggsutdanning på masternivå samt hvor stor andel av disse som arbeider i barnehagen. Del to tar også for seg det vi kaller barnehagefaglige studieprogrammer på masternivå, herunder hvor mange personer som har fullført en slik utdanning i perioden 2000 – 2021.

Den tredje delen av rapporten presenterer resultater fra surveyundersøkelsen som ble gjennomført i februar og mars 2022. Denne undersøkelsen gikk til styrere i 4713 barnehager, der det ble stilt spørsmål om de har ansatte med fullført masterutdanning, om de har ansatte som holder på med en slik utdanning, hva slags stillinger de bekler, om de har spesielle arbeidsoppgaver og om de får uttelling for sin utdanning i form av økt lønn og annen tilrettelegging. Det ble også stilt spørsmål om styrere ønsker å ha personer med masterutdanning og om de har foretatt seg noe for å rekruttere personer med en slik utdanning.

Rapportens fjerde del er en sammenfattende drøfting av myndighetenes kompetansestrategier, oversikt over utdannede kandidater og resultater fra kartlegging av barnehagens rekruttering, bruk av- og tilrettelegging for barnehagelærere med mastergrad. Her tar vi til orde for en mer integrert satsning på masterutdannede i barnehagen, der tiltak på utdannings siden og i barnehagen i større grad ses i sammenheng.

1. Myndighetenes mål og strategier for masterutdannede i barnehage

1.1 Bakgrunn

Over tid har det vært økende oppmerksomhet rundt kompetanseheving blant ansatte i norske barnehager. Det såkalte barnehageforliket i 2003, med politisk mål om full barnehagedekning innen 2005, skapte også et betydelig behov for å rekruttere tilstrekkelig personell med en barnehagepedagogisk¹ grunnutdanning. Andelen barnehagelærere² var på dette tidspunktet 33,3 prosent (Stortingsmelding 41 (2008-2009), s. 23). Nesten 20 år senere, i 2021, hadde denne andelen steget til 46,3 prosent (Utdanningsdirektoratet, 2022a). I tillegg har barnehagelærere blitt en mer stabil yrkesgruppe, altså at de i større grad enn tidligere blir værende i jobben over tid (Gulbrandsen, 2015). Spørsmålet er da om tiden er moden for en økt satsning på å rekruttere flere barnehagelærere med masterutdanning til barnehagen?

I NOKUT (Nasjonalt Organ For Kvalitet i Utdanningen) sin evaluering av barnehagelærerutdanningene i 2010, ble det påpekt at barnehagesektoren hadde gjennomgått store endringer og fått tilført nye og krevende oppgaver. Dette hadde ført til behov for mer faglig kunnskap, blant annet om «overordnet barnehageledelse, barn med vanskelige oppvekstvilkår, barnegrupper med svært ulik bakgrunn kulturelt og sosialt og små barns læring, språk og språkutvikling». De mente også at dette ikke kan «dekkes grundig nok innenfor en treårig profesjonsutdanning» (NOKUT, 2010, s. 92).

Komiteen mente derfor at det burde utvikles integrerte masterutdanninger som retter seg mot barnehagefeltet, og at utdanningen på lengre sikt bør ligge på masternivå:

Komiteen mener at førskolelærerutdanningen av faglige grunner bør ligge på masternivå. En utvidelse vil gi mulighet for at førskolelærerne som gruppe får mer omfattende og solid kunnskap og et større repertoar av ferdigheter, og at de dermed vil være bedre kvalifisert for en større bredde av funksjoner. Femårig førskolelærerutdanning ville dessuten gi rom for å styrke utdanningen innholdsmessig på områder som nå savnes. (...) På kort sikt er treårig bachelorutdanning pluss kompetansegivende videreutdanning en god løsning. Komiteen ønsker seg imidlertid på lengre sikt en femårig helhetlig utdanning der de ulike delene kan organiseres som et samlet studium. Selve arbeidet med masteroppgaven vil i alle fall innebære en spesialisering, men et slikt studium kan med fordel være differensiert slik at de nyutdannede har spisskompetanse for ulike oppgaver og stillingstyper innen sektoren. (NOKUT, 2010, s. 103.)

Selv om komiteen uttrykte at barnehagelærerutdanningen av faglige grunner burde ligge på masternivå, mente den at det ikke var realistisk å gjennomføre dette på daværende tidspunkt, spesielt fordi søkertallene til utdanningene var lave og på grunn av relativt svake studieforutsetninger hos de som tas opp. De anbefalte derimot forsøk med en femårig utdanning, parallelt med den treårige (NOKUT, 2010, s. 103). Sju år seinere, i sluttrapporten fra Følgegruppe for barnehagelærerutdanning (Bjerkestrand et al., 2017), ble motargumentet mot å innføre en femårig utdanning, mangel på førskolelærere, kommentert:

¹ I perioden før 2014 ble også termen «førskolepedagogikk» benyttet. I rapporten benytter vi gjennomgående begrepene «barnehagepedagogikk» og «barnehagepedagogisk».

² Fram til 2013 ble utdanningen kalt førskolelærer og skiftet navn til barnehagelærer fra høsten 2013. I denne rapporten benytter vi hovedsakelig betegnelsen barnehagelærer og barnehagelærerutdanning, også om ansatte og utdanninger før 2013.

Situasjonen i dag gir eit anna grunnlag for avklaringar av framtidige modellar for ei masterutdanning. I løpet av få år har barnehagesektoren endra seg frå å ha stor mangel på barnehagelærarar til å ha overskot av denne yrkesgruppa fleire stader i landet. (Bjerkestrand, et al., 2017, s. 58 – 59.)

Følgegruppa mente også at studenter i nær fremtid ville ønske seg en utdanning på masternivå:

Kravet om sterkare fagleg fordjuping og forskingsbasert yrkesutøving, vil auke forventingar om at fleire barnehagelærarar tar masterutdanning. Auka forskingsaktivitet og utvikling av barnehagelærarutdanninga er avhengig av betre tilbod om masterutdanningar. (Bjerkestrand, et al., 2017, s. 59.)

I 2017 leverte også en arbeidsgruppe nedsatt av Nasjonalt råd for lærerutdanning (NRLU) en rapport om masterutdanningar på barnehagefeltet (Lund et al., 2017). I likhet med NOKUT-rapporten fra 2010, trakk den frem konkrete felt der barnehagen har behov for kompetanse på masternivå. Fire områder ble nevnt spesielt: barnehageledelse, kulturelt mangfold, et godt språkmiljø og barn med særskilte behov (Lund et al., 2017, s. 3). I tillegg pekte rapporten på hvordan masterutdanning kan styrke barnehagelærere slik at de kan forstå, tolke og bruke forskningsresultater i yrkesutøvelsen (s. 5).

Når det gjelder NOKUT og Følgegruppas anbefalinger om en integrert femårig barnehagelærerutdanning på masternivå, er det så langt (2022) ikke etablert noe slikt tilbud ved utdanningsinstitusjoner i Norge. Masterutdanningar er imidlertid ved flere anledningar knyttet til strategier og tiltak for en generell kompetanseheving, både blant barnehagemyndighetene³ og ansatte i barnehagen.

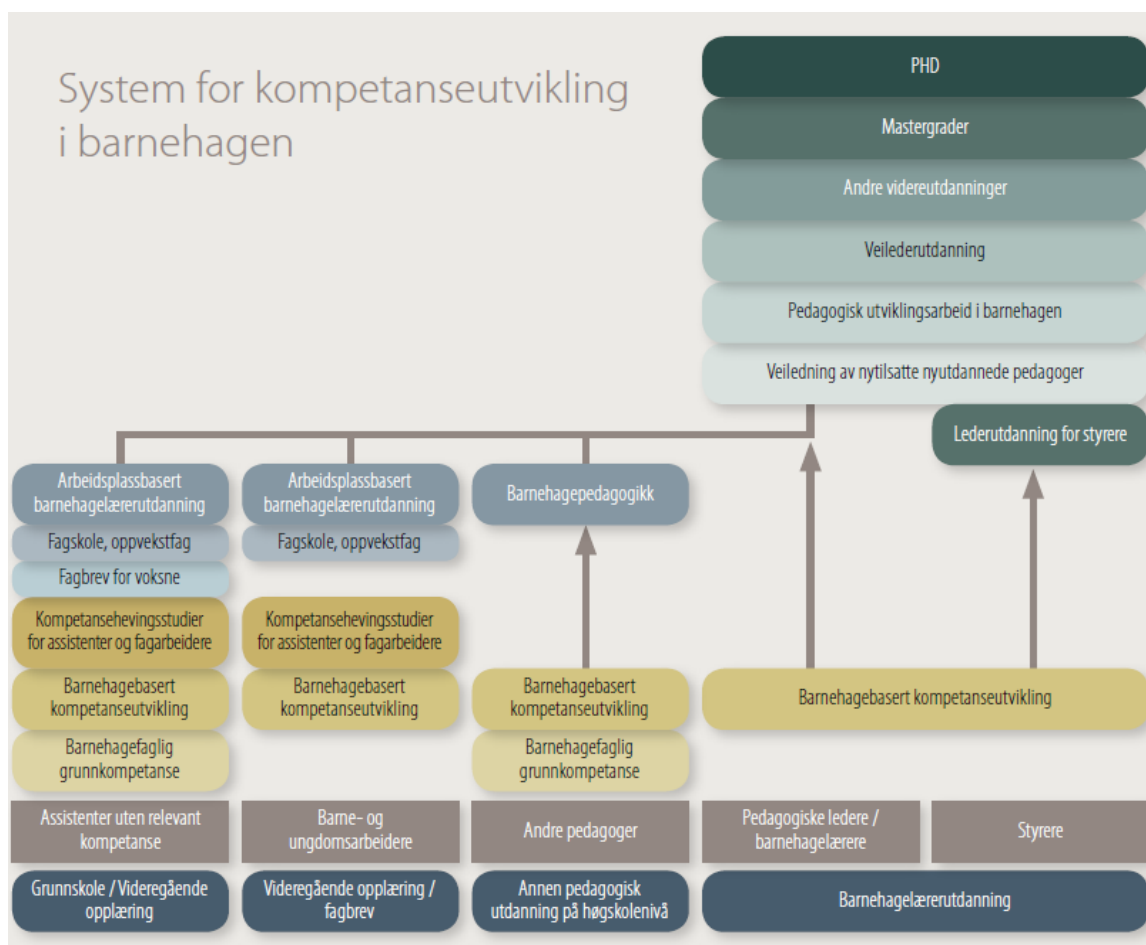
³ Ifølge Stortingsmelding 24, *Framtidens barnehage* (2012-2013), ble Utdanningsdirektoratet gitt i oppdrag av Kunnskapsdepartementet å utvikle og igangsette videreutdanningstilbud på masternivå, fortrinnsvis for ansatte i *barnehagemyndigheten*, med oppstart høsten 2013. Videreutdanningstilbudet skulle være på 15 studiepoeng, og kunne tilbys over tre semestre (Meld. St. 24 (2012–2013), s. 44).

1.2 Regjeringens mål og strategier

Kompetanse for framtidens barnehage

I 2013 presenterte regjeringen strategien *Kompetanse for framtidens barnehage*, der to av målene var å heve kompetansen for alle ansatte som jobber i barnehagen, samt øke statusen for arbeid i barnehage (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 8). Denne strategien var innrettet mot en generell kompetanseheving blant ansatte i barnehagen, og tok for seg totaliteten av grunnutdanning, etterutdanning og videreutdanning. Denne er illustrert i figur 1.1.

Figur 1.1. System for kompetanseutvikling i barnehagen

I denne strategien ble det ikke lansert noen spesifikke mål for økning av andelen av ansatte barnehagelærere med utdanning på mastergradsnivå. I strategien ble det ansett tilstrekkelig å påpeke at flere universiteter og høyskoler «tilbyr masterutdanning innenfor ledelse, småbarnspedagogikk, barnehagepedagogikk og spesialpedagogikk» og at det etter hvert vil bli «utviklet nye mastere som bygger på kunnskapsområdene i den nye barnehagelærerutdanningen» (Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 15).

I 2017 ble strategien revidert av regjeringen. Her ble det uttrykt en noe tydeligere satsning på masterutdanning, da «flere barnehagelærere i barnehagen har kompetanse på mastergradsnivå» ble formulert som et delmål. Begrunnelsen var følgende:

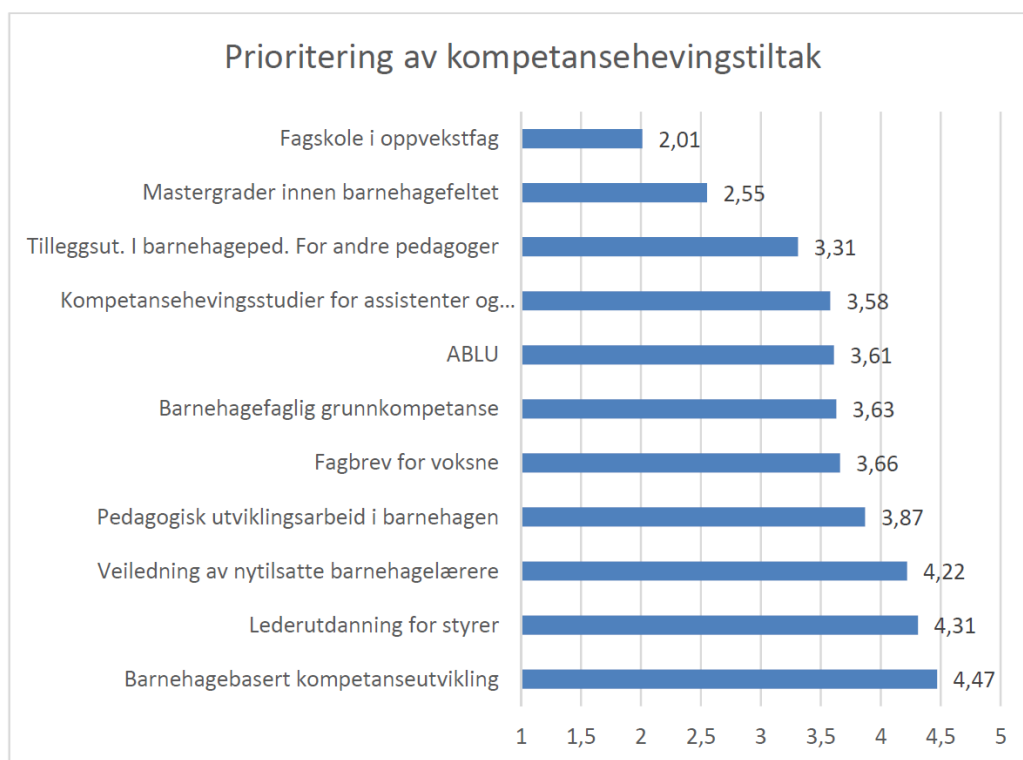
(Kunnskapsdepartementet, 2013, s. 11)

Flere barnehagelærere med kompetanse på mastergradsnivå i barnehagen vil kunne bidra til utvikling av en kunnskapsbasert praksis som understøtter intensjonene i ny rammeplan. Kompetanse på mastergradsnivå vil være viktig for å utvikle likeverdige partnerskap mellom barnehage og utdanningsinstitusjon. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7.)

I den reviderte strategien ble det også gjort tydelig at det skal satses på utdanningsiden, gjennom at universiteter og høyskoler 1) utvikler barnehagefaglige studieprogrammer som bygger på barnehagelærerutdanningen og 2) innretter videreutdanningstilbud slik at de kan inngå i ulike mastergrader (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 13–14). Målene i den reviderte strategien handlet dermed både om å utdanne flere personer med mastergrad og å rekruttere disse til arbeid i barnehagen.

Implementeringen av *Kompetanse for framtidens barnehage*, både den opprinnelige og den reviderte strategien, ble fulgt opp med følgeevaluering av tiltak i strategien.⁴ Delrapport 1 (Haugset et al., 2016) presenterte en survey med spørsmål til kommunene om prioritering av kompetansehevende tiltak i barnehagen, herunder mastergrader knyttet til barnehagefeltet (se figur 1.2.).

Figur 1.2. Barnehagemyndighetens prioritering av ulike tiltak i kompetansestrategien

Svarene er gitt på en skala fra 1 (svært lavt prioritert) til 5 (svært høgt prioritert)

(Haugset et al., 2016, s. 69)

⁴ Oppdraget ble gitt til Trøndelag Forskning og Utvikling i samarbeid med NTNU Samfunnsforskning, Dronning Mauds Minne Høgskole og SINTEF. I perioden 2016 til 2021 ble det fra disse fagmiljøene utgitt i alt seks delrapporter (Haugset et al., 2016; Haugum et al., 2017; Naper et al., 2018; Haugset et al., 2019; Sivertsen et al., 2020; Sivertsen et al., 2021) om etter- og videreutdanning for ulike grupper av ansatte i barnehagen (fagarbeidere og assistenter, styrere, barnehagelærere og andre pedagoger). Ingen av disse rapportene gikk spesifikt inn i hvordan videreutdanninger på masternivå kan utvikles, eller hvordan personer med en slik utdanning kan rekrutteres til arbeid i barnehagen. Det ble imidlertid sendt en henvendelse til 222 tilfeldig utvalgte kommuner med spørsmål om prioritering av kompetansehevende tiltak, herunder mastergrader.

Undersøkelsen viste at mastergrader innen barnehagefeltet har lav prioritet sammenliknet med andre tiltak, slik som kompetansehevede tiltak i barnehagene, lederutdanning for styrere, veiledning av nyansatte barnehagelærere og pedagogisk utviklingsarbeid i barnehagen.

Barnehager mot 2030

I 2021 kom regjeringen med en ny strategi, *Barnehager mot 2030 - strategi for barnehagekvalitet 2021–2030*. Her gjentas ambisjonen om at andelen av barnehagelærere og styrere med mastergradsutdanning skal økes, men uten at det konkretiseres med mer håndfaste mål. Også begrunnelsen for ambisjonen er en gjentakelse fra den reviderte strategien fra 2017: «Det kan bidra til å styrke barnehagens systematiske pedagogiske arbeid og til en mer kunnskapsbasert praksis» (Kunnskapsdepartementet, 2021a, s. 15–16). I tillegg er det tatt med et moment som handler om å holde på barnehagelærere med mastergrad: «For å sikre at barnehagelærere med mastergrad blir i barnehagen, må eier og styrer legge til rette for at den spesialiserte kompetansen brukes aktivt i det profesjonelle fellesskapet og i det direkte arbeidet med barna» (s. 16).

Dette er relativt vage ambisjoner, da det mangler et klart kunnskapsgrunnlag med utgangspunkt i dagens situasjon, både med hensyn til 1) hvor mange av de ansatte i barnehagen som faktisk har en mastergradsutdanning, 2) hvordan utdanningen deres er sammensatt og 3) hvorvidt det per i dag eksisterer noen form for tilrettelegging i og rundt barnehagene som bidrar til å holde på en slik kompetanse. Ambisjonen er derfor også noe vag når det gjelder fremtidig økning av andelen barnehagelærere og styrere med mastergradsutdanning. I strategien uttrykkes det at regjeringen vil innhente mer kunnskap med hensyn til omfang og bruk av masterkompetansen, slik at ambisjonene kan tydeliggjøres.

1.3 Mål og strategier – hva slags masterutdanning?

Strategiene *Kompetanse for framtidens barnehage* og *Barnehagen mot 2030* er begge relativt forsiktige og vage når målet er at «andelen av barnehagelærere og styrere med mastergradsutdanning skal økes». Strategiene utdyper heller ikke *hva slags rolle barnehagelærere med en slik kompetanse kan tenkes å spille*, eller hva slags oppgaver de eventuelt skal løse i barnehagen. Strategiene løfter fram behovet for en kunnskapsbasert praksis på generell basis, uten å gå vesentlig nærmere inn på hvilke kunnskaper og hvilken praksis. Strategiene er heller ikke særlig presise på *hva slags* masterutdanninger det skal satses på. Masterutdanningene vil være nokså ulike, både med hensyn til faglig innhold og sammensetning.

Synspunktene om en integrert femårig utdanning, slik det kom til uttrykk i NOKUT-rapporten fra 2010, er så langt vi kjenner til, av det mest ambisiøse som har blitt uttrykt om behovet for utdanning til barnehagelærerprofesjonen. Rapporten pekte på noen avgrensede oppgaver som krever utdanning utover en treårig bachelor, slik som overordnet barnehageledelse, barn med vanskelige oppvekstvilkår, barnegrupper med svært ulik bakgrunn kulturelt og sosialt og små barns læring, språk og språkutvikling (NOKUT, 2010, s. 92).

Det kunne sikkert også vært argumentert for andre sentrale oppgaver, slik som kompetanse knyttet til barns lek, kunnskap og kompetanse knyttet til hva det innebærer å ha en helhetlig tilnærming til omsorg, lek og læring osv. Slike spørsmål er berørt av ekspertgruppen for barnehagelærerrollen (Børhaug et al., 2018). I rapporten *Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag* (Børhaug et al., 2018), er masterutdanninger viet

oppmerksomhet i flere sammenhenger. Sammenliknet med de tidligere evalueringene av barnehagelærerutdanningen, er denne rapporten tydeligere på et profesjonsperspektiv. Den tar blant annet opp et spørsmål om master og phd-utdanninger er lagt opp som tradisjonelle akademiske utdanninger, eller om de er profesjonsrettet på særegne måter (Børhaug et al., 2018, s. 59). Hva et profesjonsrettet særpreg består i på utdanningssiden, er naturligvis gjenstand for diskusjon. Rapporten trekker selv fram utdanninger som relateres direkte til barnehagen, dens institusjonelle rammer og historikk, barnehagepedagogikken og studier av tidlig barndom. Slike utdanninger, også masterutdanningene som bygger på barnehagelærerutdanningen, «kjennetegnes av tverrfaglige barndomsstudier, og av den tverrfaglige og bredt anlagte barnehageforskningen» (Børhaug et al., 2018, s. 71).

2. Barnehagelærere med masterutdanning

Myndighetenes strategier for satsing på masterutdannede i barnehagen berører på den ene siden utdanningsinstitusjonenes *faglige tilbud* og på den andre siden barnehagens *rekruttering og tilrettelegging*. De gjeldende juridiske kravene til utdanning er i mindre grad berørt i strategiene, noe som ville vært naturlig, da krav i lov og forskrift bidrar til å formalisere og forplikte kompetansehevende tiltak. Det er grunn til å tro at utdanningsnivået blant barnehagelærere henger sammen med/påvirkes av kravene til kompetanse, slik de er formulert i barnehageloven med tilhørende forskrifter og juridiske tolkninger fra Kunnskapsdepartementet (KD) og Utdanningsdirektoratet (Udir).

2.1 Masterutdanninger og krav til utdanning for stillinger i barnehagen

I barnehagelovens § 24 og 25 er det fastsatt hvilken utdanning styrer og pedagogisk leder skal ha. Styrer skal ha «utdanning som barnehagelærer eller annen høgskoleutdanning som gir barnefaglig og pedagogisk kompetanse» (Barnehageloven, 2005, § 24). «Pedagogiske ledere må ha utdanning som barnehagelærer. Likeverdig med barnehagelærerutdanning er annen treårig pedagogisk utdanning på høgskolenivå med videreutdanning i barnehagepedagogikk» (Barnehageloven, 2005, § 25).

I Utdanningsdirektoratets regelverkstolkninger er det utarbeidet en egen uttalelse om § 25 i barnehageloven (pedagogisk bemanning). Denne dreier seg om hvilke utdanninger, som med en barnehagepedagogisk tilleggsutdanning kvalifiserer til stillingen som pedagogisk leder:

- Allmennlærer
- Grunnskolelærer for trinn 1–7
- Faglærer: treårig og fireårig faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag (gir kompetanse for ansettelse fra trinn 1–13)
- Lærerutdanning i praktiske og estetiske fag for trinn 1–13 (foreløpig ikke inne i forskrift til opplæringslova)
- Utdanning som spesialpedagog
- Utdanning som barnevernspedagog
- Kateketutdanning
- Steinerhøgskolens bachelorutdanning i førskolepedagogikk, Barnehagelærerutdanning; bachelorgrad i steinerpedagogikk
- Steinerhøgskolens lærerutdanning; bachelorgrad i steinerpedagogikk og 5-årig integrert master – grunnskolelærer for trinn 1–7 med steinerpedagogikk

(Utdanningsdirektoratet, 2022b)

Det eksisterer ikke noe formelt krav om at tilleggsutdanninger skal være på mastergradsnivå. Men utdanninger på dette nivået har tidligere (2013) vært omtalt i Utdanningsdirektoratets tolkninger av barnehagelovens § 25:

I tillegg kan personer som har en av disse utdanningene [jamfør oversikten over], og i tillegg har hovedfag/mastergrad i barnehagepedagogikk eller førskolepedagogikk, tilsettes som pedagogisk leder uten tilleggsutdanning i barnehagepedagogikk.

Masterstudier med andre betegnelser enn barnehagepedagogikk eller førskolepedagogikk vil også kunne kvalifisere for tilsetting som pedagogisk leder, *dersom masterutdanningene gir likeverdig og relevant kompetanse*. Dette vil bero på en konkret faglig vurdering som høyskolene må foreta i utviklingen av mastergradene. (Utdanningsdirektoratet, 2013, vår utheving.)

Ifølge disse avklaringene fra Udir, kan masterutdanninger – dersom de er knyttet til barnehagepedagogikk – være kvalifiserende for pedagogisk stilling i barnehage når de figurerer som en tilleggsutdanning for andre grunnutdanninger enn barnehagelærer (jamfør listen over godkjente utdanninger over).

Dersom masterstudiet *ikke* er direkte knyttet til barnehagepedagogikk, vil det være kvalifiserende til pedagogisk stilling i barnehagen dersom den blir vurdert som likeverdig og relevant sammenliknet med en barnehagepedagogisk grunnutdanning. Denne vurderingen av likeverdighet og relevans skal gjøres av utdanningsinstitusjonene selv.

Utover en barnehagepedagogisk grunnutdanning, stilles det altså ikke krav om tilleggsutdanning for å bekle stillinger som styrer eller pedagogisk leder i barnehagen. Bestemmelsene i paragraf 24 og 25 i barnehageloven, samt presiseringene til KD og Udir, dreier seg om hvordan en barnehagepedagogisk grunnutdanning kan sikres på ulikt vis, *enten* ved at grunnutdanningene *eller* tilleggsutdanningene er barnehagepedagogiske. Masterutdanning for barnehagelærere er slik sett ikke et juridisk krav, men (kun) et ønske. Dette er antakelig et vesentlig bakteppe når vi studerer utviklingen i utdanningsnivået blant barnehagelærere.

Tilleggsutdanninger på masternivå kan grupperes etter hvordan de relateres til en barnehagepedagogisk grunnutdanning:

1. *Masterutdanning som gir barnehagepedagogisk grunnkompetanse*. Disse utdanningene fungerer som et tillegg til andre treårige utdanninger enn barnehagelærer.
2. *Masterutdanninger som gir faglig fordypning og spesialisering*. Disse utdanningene fungerer da som et tillegg til en barnehagepedagogisk treårig grunnutdanning.
3. *Masterutdanning som gir videreutviklet barnehagefaglig kompetanse*. Disse fungerer da som en utdypning og videreføring av en barnehagepedagogisk grunnutdanning.

Masterutdanninger i den første kategorien, hvor kandidatene har annen grunnutdanning enn barnehagepedagogisk, må av utdanningsinstitusjonene vurderes til å gi/tilsvare en barnehagepedagogisk grunnutdanning, og dermed være kvalifiserende for stillinger i barnehagen. Det er nærliggende å anta at dette er masterutdanninger knyttet til pedagogiske fag.

Masterutdanninger i den andre kategorien kan i praksis knyttes til en rekke områder og fagfelt, slik som studier i organisasjon og ledelse, studier i veiledning, barnevern og spesialpedagogikk, språkfag, litteratur, musikk og drama, forming, idrett og friluftsliv, for å nevne noen. Personer med en fullført barnehagelærerutdanning kan ta slike masterutdanninger som ledd i en faglig spesialisering.

Den tredje kategorien vil være det vi i fortsettelsen vil betegne som barnehagefaglige studieprogrammer. Disse masterutdanningene bygger på en treårig barnehagepedagogisk grunnutdanning (eller tilsvarende), og hvor utdanningene er spesielt innrettet mot barnehagen. Eksempel på slike studieprogrammer kan være barnehagepedagogikk, barnehagevitenskap, barnehagekunnskap, barnehageledelse samt barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap. Denne siste sammensetningen og faglige innretningen er antakelig det som kommer nærmest

hva NOKUT (2010) kalte en helhetlig femårig barnehagelærerutdanning, og som Børhaug et al. (2018) behandlet som en profesjonsrettet utdanning på masternivå for barnehagefeltet.

Kategoriseringen over får frem at masterutdanninger kan ha *ulike funksjoner* knyttet til barnehagefeltet, både det å sikre en barnehagepedagogisk grunnkompetanse og å sikre en faglig videreutdanning og spesialisering for barnehagelærere. I fortsettelsen konsentrerer vi oss om *barnehagelærere* som har tatt en tilleggsutdanning på masternivå, og behandler ikke masterutdanninger knyttet til hvorvidt de bidrar til å sikre grunnkompetanse. For å gi et bilde av hvor mange barnehagelærere som har tatt en tilleggsutdanning på masternivå, presenterer vi tidligere undersøkelser som har tatt for seg dette (avsnitt 2.2).

Den andre hensikten med kategoriseringen over, er å adressere målsettingen om å videreutvikle masterprogrammer som bygger på barnehagelærerutdanningen (Kunnskapsdepartementet, 2017).⁵ For å gi et kunnskapsgrunnlag til en satsning på slike utdanninger, har vi gjennomført en kartlegging av utdanningsinstitusjonenes tilbud (avsnitt 2.3).

2.2 Barnehagelærere med masterutdanning i 2005, 2007 og 2012

Tidligere var det relativt sjeldent at barnehagelærere skaffet seg videreutdanning på master- eller hovedfagsnivå.⁶ Av alle uteksaminerte barnehagelærere til og med 2005 var det 1,5 prosent, eller 575 personer som hadde utdanning på dette nivået (Gulbrandsen, 2007, s. 42).

I 2006 og 2009 ble det gjort uttak av data fra Statistisk sentralbyrås personregistre (Gulbrandsen, 2009). Disse uttakene ga en fullstendig oversikt over personer med utdanning som barnehagelærer. Tidsserien de hadde tilgang på gikk fra 1971 og frem til 2007. Barnehagelærere utdannet før 1971 var ikke registrert med eksamensår, men inngikk likevel i datamaterialet. De to uttakene viste at det fram til 2007 ble utdannet 41 311 barnehagelærere, hvorav 39 412 av disse var i yrkesaktiv alder, det vil si personer under 68 år (Gulbrandsen, 2009, s. 15). Det ble videre gjort analyse av hvor mange av disse som hadde en tilleggsutdanning på hovedfags- eller masternivå. Denne analysen viste at 905 personer (2,3 prosent av alle under 68 år med en barnehagelærerutdanning) hadde en slik tilleggsutdanning i 2007. Av disse 905 jobbet 10,1 prosent (91 personer) i barnehage, 9,1 prosent i grunnskolen og 73, 1 prosent var aktive i andre yrker (Gulbrandsen, 2009, s. 42 – 43).

Ved utgangen av 2012 var antallet barnehagelærere med en tilleggsutdanning på master- eller hovedfagsnivå økt til 1974. 17,1 prosent (338 personer) av disse jobbet i en barnehage på dette tidspunktet (Gulbrandsen, 2015, s. 27). Vi kan illustrere denne økningen av utdannede og ansatte barnehagelærere med en tilleggsutdanning i følgende tabell (tabell 2.1). Kolonne 1 viser antallet med masterutdanning og hvilken andel disse utgjorde av alle med utdanning som barnehagelærere. Kolonne 2 viser hvor mange av disse som var ansatt i en barnehage og hvilken prosentandel disse utgjorde av alle barnehagelærere med hovedfag/masterutdanning.

⁵ Denne målsettingen er riktignok ikke gjentatt i nåværende strategi (Barnehagen mot 2030), men det er overlapp mellom disse strategiene (strategien «Kompetanse for framtidens barnehage» gjelder ut 2022), og vi legger til grunn at det fortsatt er et gjeldende mål å videreutvikle masterutdanninger som bygger på barnehagelærerutdanningen.

⁶ De siste hovedoppgavene knyttet til barnehagefeltet ble levert rundt 2006–2007, og masterutdanning og masteroppgaver tok over på dette utdanningsnivået etter 2007. I fortsettelsen benyttes betegnelsen master.

Tabell 2.1. Utdannede og ansatte barnehagelærere med tilleggsutdanning på masternivå; 2005, 2007, 2012 (andel av barnehagelærere i prosent)

Tidspunkt	Utdannede barnehagelærere med masterutdanning	Andel av barnehagelærere med masterutdanning ansatt i barnehagen
2005	575 (1,5 %)	39 (6,8 %)
2007	905 (2,3 %)	91 (10,1 %)
2012	1974 (4,3 %)	338 (17,1 %)

Som vi ser av denne oversikten, økte både antall og andelen av barnehagelærere med tilleggsutdanning på masternivå i perioden 2005 til 2012. Tallene viser også at en økende andel av disse ble rekruttert til arbeid i barnehagen. Som vi kommer tilbake til nedenfor, kan dette henge sammen med en økning i tilbudet av mer barnehagefaglige masterutdanninger

2.3 Barnehagelærere med barnehagefaglige masterutdanninger 2001–2020⁷

I 2017 ble det presentert et anslag over hvor mange barnehagelærere som ble utdannet i perioden 2007 til 2016 ved barnehagefaglige masterutdanninger. Her hevdes det at cirka 700 kandidater fullførte slike programmer i denne perioden (Lund et al., 2017, s. 12). I rapporten til Lund et al. er det ikke gjort rede for hvilke utdanninger som faller inn under betegnelsen «barnehagefaglig master». Dermed er det noe uklart hvilke studieprogrammer som er inkludert i denne oversikten. Vi har imidlertid fått avklart at de med betegnelsen «barnehagefaglig» inkluderte utdanninger knyttet til fag som spesialpedagogikk, sosialpedagogikk og organisasjon og ledelse.⁸ Som det kommer frem av vår oversikt nedenfor, har vi valgt ut masterprogrammer som eksplisitt er innrettet som en videreføring av en barnehagepedagogisk grunnutdanning, og der opptakskravene⁹ til studieprogrammene er fullført barnehagelærerutdanning.

Det er opp til den enkelte utdanningsinstitusjon å foreta slike organisatoriske og faglige vurderinger av masterprogrammene (Utdanningsdirektoratet, 2013). Hvordan utdanningene profileres av institusjonene – hva de kalles, innhold, beskrivelser av læringsutbytte, pensum – må derfor tillegges stor vekt. Tabell 2.2 viser en oversikt over masterprogrammer (tidligere og eksisterende) utdanningsinstitusjonene har profilert som barnehagefaglige, ved å kalle de slikt som førskolepedagogikk, barnehageledelse, barnehagekunnskap og barnehagevitenskap, og der opptakskravene har vært en fullført barnehagelærerutdanning.

⁷ Oversikten baserer seg på en gjennomgang av Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Se vedlegg 2 for en nærmere presentasjon av undersøkelsen. Vi har også gjennomført en undersøkelse av antall barnehagelærere som har gjennomført et hovedfag knyttet til barnehagepedagogikk før 2000. Denne undersøkelsen blir også presentert i vedlegg 2.

⁸ Personlig kommunikasjon med Helene Lund, 10. juni 2022.

⁹ Se vedlegg 2 for en nærmere gjennomgang av opptakskrav ved de ulike studieprogrammene.

Tabell 2.2. Institusjoner med barnehagefaglige studieprogrammer på hovedfags- og masternivå

Studieprogram	Institusjon	Tidsrom ¹⁰
Førskolepedagogikk hovedfag	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)	2000–2007
Master i pedagogikk, studieretning førskolepedagogikk	Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH)	2004–2017
Mastergradsstudium i barnehagekunnskap - barndom i et samfunn i endring	Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH)	2019–2021
Mastergradsstudium i barnehageledelse	Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH)	2018–2021
Mastergradsstudium i spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom ¹¹	Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH)	2019–2021
Barnehagepedagogikk hovedfag	Høgskolen i Oslo (HiO)	2000–2007
Masterstudium i barnehagepedagogikk (heltid og deltid)	Høgskolen i Oslo (HiO)	2006–2011
Masterstudium i barnehagepedagogikk (heltid og deltid)	Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA)	2012–2017
Masterstudium i barnehagepedagogikk (deltid)	OsloMet – storbyuniversitetet	2018
Masterstudium i barnehagekunnskap (heltid og deltid)	OsloMet – storbyuniversitetet	2018–2021
Masterstudium i barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap (0-3 år)	Høgskolen i Østfold (HiØ)	2019–2021
Master i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap	Høgskolen i Vestfold (HiVe)	2010–2013
Master i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap	Høgskolen i Buskerud og Vestfold (HBV)	2014–2016
Master i pedagogikk, studiespesialisering i barnehageutvikling	Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN)	2016–2017
Master i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap	Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN)	2017
Master i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap	Universitetet i Sørøst-Norge (USN)	2018–2021
Master i pedagogikk, studiespesialisering i barnehageledelse	Universitetet i Sørøst-Norge (USN)	2018–2021
Masterstudium i barnehagekunnskap	Høgskulen på Vestlandet (HVL)	2018–2021
Masterstudium i barnehagekunnskap	Universitetet i Agder (UiA)	2018–2021
Masterstudium i barnehagevitenskap (heltid og deltid)	Universitetet i Stavanger (UiS)	2010–2021

¹⁰ Tidsrommet er knyttet til DBH sine data om når det er utdannet kandidater ved disse programmene. Ved NTNU/DMMH og HiO/Barnevernsakademiet i Oslo har programmene også eksistert før 2000, men er ikke med i denne oversikten.

¹¹ Dette studiet i spesialpedagogikk er tatt med fordi det ifølge utdanningsinstitusjonen er spesielt innrettet mot arbeid i barnehage. Studiet tar opp kandidater med både barnehagelærerutdanning og lærerutdanning.

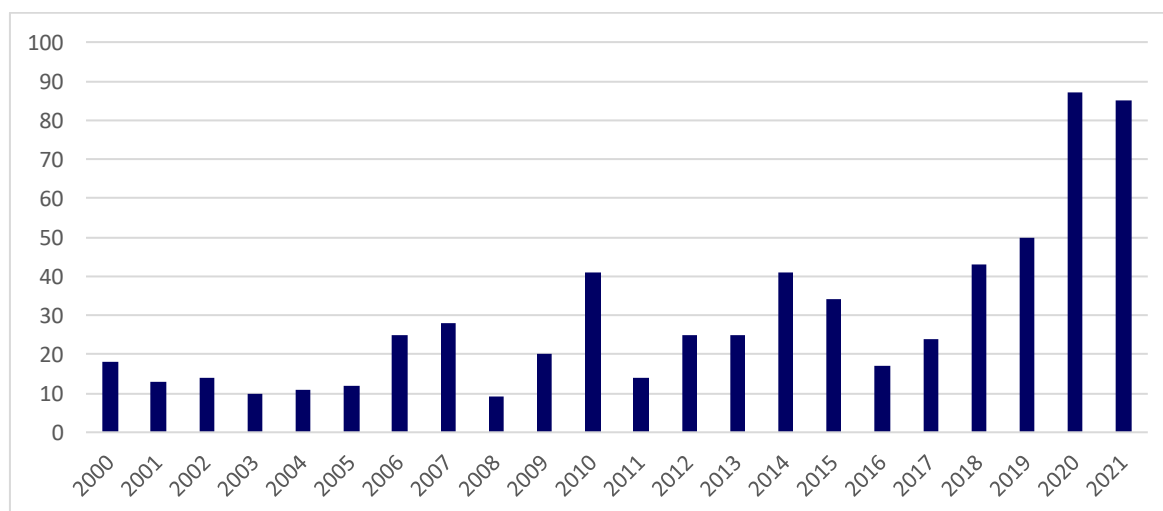
Ved hjelp av Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) er det mulig å søke på antall personer som har fullført disse studieprogrammene, og vi kommer da fram til følgende oversikt for disse studieprogrammene (tabell 2.3):

Tabell 2.3. Utdannede kandidater, barnehagefaglige studieprogrammer på masternivå, totalt ¹²

Institusjon	Tidsrom	Antall med fullført program
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)	2000–2007	29
Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH)	2004–2021	241
Høgskolen i Oslo (HiO)	2000–2011	105
Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA)	2012–2017	83
OsloMet – storbyuniversitetet	2018–2021	44
Høgskolen i Østfold (HiØ)	2019–2021	12
Høgskolen i Vestfold (HiVe)	2010–2013	17
Høgskolen i Buskerud og Vestfold (HBV)	2014–2016	18
Høgskolen i Sørøst-Norge (HSN)	2016–2017	6
Universitetet i Sørøst-Norge (USN)	2018–2021	18
Høgskulen på Vestlandet (HVL)	2018–2021	18
Universitetet i Agder (UiA)	2020–2021	25
Universitetet i Stavanger (UiS)	2010–2021	31
Sum	2000–2021	647

Vi ser av denne oversikten at 647 personer har fullført et barnehagefaglig studieprogram på hovedfags- og masternivå de siste 20 årene.¹³ DBH gir også mulighet for å se antallet kandidater utdannet per år innenfor disse studieprogrammene, og de fordeler seg da som følger:

Figur 2.1. Antall kandidater per år med fullført barnehagefaglig masterutdanning

¹² Se vedlegg 1, tabell 1–13, for en oversikt over utdannede kandidater innenfor de enkelte barnehagefaglige masterprogrammene ved hver av utdanningsinstitusjonene.

¹³ Vi har også gjennomført en undersøkelse av antall barnehagelærere som har gjennomført et hovedfag knyttet til barnehagepedagogikk før 2000. Se vedlegg 2 for en nærmere presentasjon av denne undersøkelsen.

Oversikten vi har kommet frem til her er avgrenset til barnehagefaglige masterutdanninger, altså utdanninger der utdanningsinstitusjonene selv knytter masterprogrammene direkte til barnehagen, både gjennom navn på utdanningen, opptakskrav og faglig innretting.

Vi kan da slå fast at det er hold i følgegruppa for barnehagelærerutdanning sin antakelse i 2017, om at et økende antall studenter i nær framtid ville ønske seg en utdanning på masternivå (Bjerkestrand et al., 2017), da vår oversikt viser at det er utdannet 289 barnehagelærere innenfor barnehagefaglige masterprogrammer i perioden 2017 til 2021.

2.4 Utdannede mastere – oppsummering

Når det gjelder det totale antall barnehagelærere med tilleggsutdanning på masternivå, må vi støtte oss på tall fra 2012, som viste at 1974 barnehagelærere hadde en slik utdanning (Gulbrandsen, 2015). Gjennomgangen av barnehagefaglige masterutdanninger viser at det er en relativt stor forskjell på det totale antall barnehagelærere med tilleggsutdanning innenfor et bredt spekter av masterutdanninger, og barnehagelærere med utdanning innenfor barnehagefaglige masterprogrammer. Om vi går inn i tidsperioden fram til 2012, viser vår undersøkelse at det kun var 240 som hadde fullført en barnehagefaglig master i perioden 2000–2012 (se figur 2.1), altså rundt 12 prosent av alle barnehagelærere med en masterutdanning.¹⁴

Hvordan dette forholdet er i 2022 kan vi ikke vite før det er gjennomført en oppdatert gjennomgang av registerdata med oversikt over utdanningsnivået blant alle barnehagelærere. Vi kan kanskje anta at andelen av barnehagelærere med fullført barnehagefaglige master har økt de siste årene, etter hvert som det har blitt tilbudt flere av disse de siste årene (jmfør tabell 2.2). Som vi kommer tilbake til i neste kapittel, får vi en indikasjon på dette i vår egen survey, der 26 prosent av styrerne som svarer at de har én ansatt med mastergrad oppgir at vedkommende har en barnehagefaglig master (se tabell 3.7 nedenfor). Men disse tall kan ikke benyttes til å fastslå at en større andel av de utdannede barnehagelærerne har tatt en barnehagefaglig master. Det kan imidlertid tenkes at barnehagelærere med en barnehagefaglig master i større grad rekrutteres til arbeid i barnehagen sammenliknet med barnehagelærere med andre typer masterutdanning.

¹⁴ Her kan vi imidlertid ikke slå fast at alle som ble utdannet ved barnehagefaglige masterutdanninger faktisk hadde en barnehagelærerutdanning fra før. Vi har i vår undersøkelse tatt utgangspunkt i masterprogrammer der *opptakskravene* er fullført barnehagelærerutdanning eller tilsvarende (se vedlegg 2 for en nærmere redegjørelse av opptakskrav til studieprogrammene vi har undersøkt).

3. Survey om masterutdanning blant ansatte i norske barnehager

I februar og mars 2022 gjennomførte vi en survey for å få oversikt over barnehagelærere i norske barnehager med en masterutdanning. Undersøkelsen ble gjennomført av Kantar. Undersøkelsen ble sendt til styreere i samtlige ordinære barnehager i Norge. I denne undersøkelsen var vi ute etter å kartlegge følgende:

1. *Omfang* – ansatte barnehagelærere i barnehagen med en fullført masterutdanning
2. *Potensial* – hvor mange av de ansatte barnehagelærerne som holder på med en masterutdanning
3. *Ønsker* – om styrer ønsker å ha barnehagelærere med masterutdanning
4. *Tiltak* – om barnehagen har gjort noe for å rekruttere barnehagelærere med masterutdanning
5. *Tilrettelegging* – om barnehagen tilrettelegger for barnehagelærere med masterutdanning, slik som egne stillinger, særskilte arbeidsoppgaver og økt lønn (jvf. mål i strategien Barnehager mot 2030, å sikre at barnehagelærere med mastergrad blir i barnehagen).

I denne surveyen stilte vi spørsmål om barnehagen har ansatte barnehagelærere som også har en masterutdanning. Vi har dermed spurt etter ansatte med en barnehagepedagogisk grunnutdanning (barnehagelærer) som har en *tilleggsutdanning* på masternivå.

3.1 Om datainnsamlingen

Utvalget ble trukket på grunnlag av Utdanningsdirektoratets register over alle norske barnehager. Per desember 2021 inneholdt dette registret 6031 barnehager, hvorav 5020 var klassifisert som ordinære barnehager. Disse utgjorde dermed det teoretiske univers for vår undersøkelse. Vi besluttet å sende spørreskjemaet elektronisk til alle disse. For 150 barnehager var det imidlertid ikke registrert noen epost-adresse. Vi utelot disse slik at det univers som var mulig å nå, bestod av 4870 ordinære barnehager. Utdanningsdirektoratet sendte filen med adresser til Kantar som skulle gjennomføre undersøkelsen.

Undersøkelsen endte opp med en svarprosent på 31,6 prosent av det tilgjengelige univers av barnehager. Dette er en lav svarprosent. Lav svarprosent behøver ikke å være noe problem dersom frafallet ikke er systematisk med hensyn til de egenskaper man vil kartlegge (Hellevik, 2015). Det er ingen urimelig antakelse at viljen til å svare på en undersøkelse om mastere i barnehagen henger sammen med om barnehagen har mastere eller ikke blant de ansatte. I vår undersøkelse var det 20 prosent av styrene som svarte at barnehagen har minst én barnehagelærer med masterutdanning. Både i vår undersøkelse og i en annen tilsvarende undersøkelse, «Spørsmål til Barnehage-Norge» (Naper, Myhr og Haugset, 2022), var svarprosenten lavest i de minste barnehagene, og begge undersøkelsene viste at innslaget av mastere økte med barnehagens størrelse.. Denne andre undersøkelsen har en svarprosent på 52. Nå kan selvsagt ikke en undersøkelse med en svarprosent like over 50 prosent brukes som en fasit, men det styrker troverdigheten av vår undersøkelse at en annen undersøkelse med høyere svarprosent gir samme fordeling som vår.

I «Spørsmål til barnehage-Norge» var det 24,4 prosent som svarte ja på spørsmålet om barnehagen hadde ansatte med mastergrad. Vårt spørsmål var noe snevrere: «Har barnehagen *barnehagelærere* med masterutdanning?» Forskjellen tilsa, når alt ellers er likt, at vi burde få en

litt lavere andel, noe vi også fikk. I *Spørsmål til Barnehage-Norge* var det 38 ansatte mastere uten barnehagelærerutdanning. Disse utgjør 4,4 prosent av alle spurte, og reduserer altså andelen i denne undersøkelsen nøyaktig til samme andel som vi fikk i vår undersøkelse.

Vi får altså identisk andel mastere med barnehageutdanning i to ulike undersøkelser, men hvor svarprosenten i den ene er ca. 20 prosentpoeng høyere enn i vår. At andelen ikke endres når svarprosenten økes, er en indikator på at frafallet ikke er systematisk. Men sikre kan vi ikke være for noen av de to undersøkelsene. Det ville man først være dersom ansatte med masterutdanningen ble en del av den årlige rapportering, noe som synes rimelig ut fra de politiske målsetningene om flere barnehageansatte med utdanning på masternivå.

Det er nærmere redegjort for datainnsamlingen i vedlegg 3.

3.2 Mastere i barnehagen – omfang, potensial, ønsker og tiltak

Undersøkelsen ble innledet med fire spørsmål som dekker hvert av de fire temaene i overskriften. Omfanget ble kartlagt med spørsmål om barnehagen hadde barnehagelærere med masterutdanning. Det relativt kortsiktige potensialet ble kartlagt med spørsmål om barnehagen hadde barnehagelærere som holdt på med masterutdanning. Eventuelle *ønsker* om å få ansatte med slik utdanning ble kartlagt gjennom spørsmål om styrer ønsket å ha barnehagelærere med masterutdanning i sin barnehage. Mulige *tiltak* for å få til dette, ble kartlagt gjennom spørsmål om barnehagen hadde gjort noe for å rekruttere barnehagelærere med masterutdanning.

Det er som nevnt 20 prosent av styrerne som svarer at barnehagen har minst én ansatt barnehagelærer med masterutdanning. Det var samtidig 19 prosent som svarte at de hadde minst én ansatt barnehagelærer som holdt på med masterutdanning. Tabell 3.1 oppsummerer svarene på disse to spørsmålene. Ut fra fordelingene på de to spørsmålene, er to tredjedeler av barnehagene det vi kan kalle «masterløse», altså uten mastere som er ferdig utdannet eller uten ansatte som holder på med en masterutdanning. I 32 prosent av barnehagene er det minst én barnehagelærer med mastergrad, eller minst én som er i gang med slik utdanning.

Tabell 3.1. Barnehagene fordelt etter om de har minst én med masterutdanning og/eller om det er minst én som holder på med masterutdanning

	Har ingen barnehagelærere som holder på med masterutdanning	Har minst én barnehagelærer som holder på med masterutdanning	
Har ingen barnehagelærere med masterutdanning	68 %	12 %	80 %
Har minst én barnehagelærer med masterutdanning	13 %	7 %	20 %
	81 %	19 %	(1539)

Styrerne i de barnehagene som ikke hadde noen som enten hadde master eller holdt på med master, ble videre spurt om de som styrer i barnehagen ønsket å ha barnehagelærere med masterutdanning. I denne gruppen, som utgjorde 68 prosent av utvalget, svarte hele 58 prosent at de ønsket å ha barnehagelærere med masterutdanning blant sine ansatte. Dette utgjør hele 39 prosent av hele utvalget (tabell 3.2).

Tabell 3.2. Om styrer ønsker å ha barnehagelærere med masterutdanning

Ønsker du mastere?	Av de spurte	Av hele utvalget
Ja	58 %	39 %
Nei	14 %	10 %
Vet ikke	28 %	19 %
Ikke stilt	-	32 %
Totalt	(1049)	(1539)

Så lenge ikke styrerne i de barnehagene som har mastere eller masterstudenter er motstandere av å ha ansatte med slik utdanning, kan de barnehagene der styrer ønsker mastere plusses på de barnehagene som faktisk har ansatte mastere eller masterstudenter. Situasjonen hva angår mastere i norske barnehager kan dermed oppsummeres i tabell 3.3. Dette gir oss en samlet framstilling av dagens situasjon med hensyn til barnehagelærere med masterutdanning i norske barnehager.

Tabell 3.3. Mastere i barnehagen. Oppsummering av omfang, potensial og ønsker

Mastere i barnehagen	
Har ansatte med mastergrad	20 %
Har masterstudenter, men ikke ferdige mastere	12 %
Har hverken mastere eller studenter, men ønsker å ha mastere	39 %
Har hverken mastere eller studenter, og ønsker ikke å ha mastere	10 %
Har hverken mastere eller studenter, men vet ikke om de ønsker mastere	19 %
	(1539)

Det politiske ønske om ansatte mastere har avgjort stor oppslutning og møter lite motstand blant styrerne i vårt utvalg.

Vi har tidligere nevnt den positive sammenhengen mellom ansatte mastere og barnehagens størrelse. Vi finner samme sammenheng mellom størrelse og ansatte som holder på med slik utdanning. Ser vi mastere og masterutdanning under ett, ser vi en forskjell på 21 prosentpoeng mellom de minste og de største. Denne forskjellen reduseres noe dersom vi også tar med de styrere som ønsker ansatte med masterutdanning. Forskjellen mellom de største og de minste blir da redusert til 11 prosentpoeng (tabell 3.4).

Tabell 3.4. Barnehagestyrernes rapportering om og syn på mastere etter barnehagens størrelse

	Til og med 30 barn	31–50 barn	51–69 barn	70 barn eller flere
Ansatte med mastergrad	15 %	16 %	21 %	27 %
Ansatte som holder på med mastergrad	8 %	9 %	13 %	17 %
Ønsker ansatte med mastergrad	42 %	44 %	40 %	32 %
Ønsker ikke ansatte med mastergrad	13 %	11 %	7 %	8 %
Vet ikke	23 %	20 %	19 %	16 %
N:	(318)	(393)	(417)	(411)

Vi finner en liknende, men langt svakere tendens dersom vi sammenlikner kommunale og private barnehager. Den mest dekkende kommentaren til tabell 3.5, må være at kommunale og private barnehager her er ganske like.

Tabell 3.5. Barnehagestyrernes rapportering om og syn på mastere etter barnehagens eierform

	Kommunal eier	Privat eier
Ansatte med mastergrad	18 %	23 %
Ansatte som holder på med mastergrad	13 %	11 %
Ønsker ansatte med mastergrad	44 %	35 %
Ønsker ikke ansatte med mastergrad	8 %	11 %
Vet ikke	18 %	21 %
N:	(816)	(723)

De som ikke hadde mastere, men som ønsket å ha det, eller ikke visste om de syntes dette var ønskelig, ble spurt om de hadde gjort noe for å rekruttere. I alt var det 903 barnehager som fikk dette spørsmålet, og i alle fall to ulike svar var mulig. Det var 725 som eksplisitt svarte nei, mens 8 ikke hadde svart. Av de resterende hadde 31 utlyst stillinger, mens 147 hadde tilbudt ansatte vilkår som gjorde det mulig å ta master mens de var i jobb i barnehagen. Det var bare 8 barnehager som både hadde utlyst stillinger og samtidig tilbudt de ansatte vilkår som gjør det mulig å ta master mens de var i jobb i barnehagen.

Når 20 prosent av barnehagene har mastere og i tillegg 12 prosent har ansatte som utdanner seg til master, synes det opplagt å være slik at det å tilby endrede vilkår til de som allerede er ansatt forekommer oftest. Blant de som ønsker mastere, er det 5 prosent som har utlyst stillinger, mens 25 prosent svarer at de har gitt ansatte vilkår som gjør det mulig å ta master mens de er i arbeid. Hvor gode disse vilkårene er, har vi ikke spurt om. Men legger vi sammen de som har masterstudenter (12 prosent) og de som gir ansatte vilkår (10 prosent), er dette altså noe vi finner imellom hver fjerde og hver femte barnehage. Bare 2 prosent har utlyst stillinger der det kreves

eller ønskes masterutdanning. Dette funnet indikerer at mastere foreløpig ikke kommer høyt opp på barnehageeieres ønskeliste.

Innenfor den privateide delen av barnehagesektoren har det i de seneste årene skjedd en viss konsentrasjon mot større kjeder. Vi har spurt styrene i de private barnehagene om barnehagen er enkeltstående, om de er en del av en mindre kjede, definert som å omfatte mellom to og ni barnehager, eller er en del av en større kjede, definert som 10 eller flere barnehager. Noen av styrene har hatt problemer med å besvare dette spørsmålet; bare 87 prosent har svart. Men uansett viser tabell 3.6 at det ikke er noen forskjell med hensyn til eiers størrelse, målt ut fra antall barnehager som eies.

Tabell 3.6. Om barnehagen har ansatte med masterutdanning eller ansatte som holder på med slik utdanning, etter hvor mange barnehager som eies

	Enkeltstående	Mindre kjede (2-9 barnehager)	Større kjede (10 eller flere barnehager)
Har	18 %	18 %	16 %
Holder på	6 %	14 %	9 %
N:	(392)	(44)	(188)

3.3 Hva slags masterutdanning har de som jobber i barnehager?

Undersøkelsen er gjennomført på barnehagenivå med styrere som respondenter. Våre data sier derfor noe om mastere i den enkelte barnehage, og bare indirekte om de enkelte mastere. Det var som tidligere nevnt 20 prosent av styrene som svarte at barnehagen har barnehagelærere med masterutdanning. I 71 prosent av disse barnehagene var det kun én av de ansatte som hadde slik utdanning. I 16 prosent svarte styrer at de hadde to, 2 prosent hadde tre og 2 prosent hadde fire eller fem.

I de barnehagene der styrerne oppga at det fantes ansatte med masterutdanning, fikk styrerne en liste med fem ulike typer masterutdanninger hvor de kunne krysse av. Flere svar var mulig, men dette skulle primært være aktuelt der det var mer enn én ansatt med masterutdanning. Når summen i kolonnen for én ansatt likevel summerer opp til mer enn 100 prosent skyldes det at alternativet 'annen master, spesifiser' også er valgt av noen av dem som allerede hadde valgt ett av alternativene presentert foran. Når det gjelder de barnehagene som oppga å ha tre, fire eller fem ansatte mastere, er dette usikre tall basert på svarene fra kun 16 barnehager.

Tabell 3.7. Typer masterutdanning etter antall ansatte med masterutdanning

Type masterutdanning	1	2	3, 4 el 5
Barnehagefaglig master	26 %	44 %	63 %
Master i barnehageledelse	29 %	33 %	31 %
Master i spesialpedagogikk	25 %	43 %	83 %
Annen master i pedagogikk	13 %	22 %	31 %
Annen master, spesifiser	25 %	22 %	31 %
N:	(238)	(54)	(16)

Vi fikk inn 92 fritekstsvar under svaralternativet «Annen master, spesifiser». 40 spesifiserte med en utdanning knyttet til ledelse i en eller annen form (utdanningsledelse, skoleledelse, kommunal ledelse, organisasjon og ledelse etc.). 37 oppga utdanninger innenfor et stort spekter, slik som språk, litteratur, logopedi, barnevern, forming, friluftsliv, musikk, kunstfag etc. De resterende 15 spesifiserte med utdanninger som er dekket av de fire andre svaralternativene (barnehagefaglig master, barnehageledelse, spesialpedagogikk og pedagogikk).

3.4 Stillinger, arbeidsoppgaver og tilrettelegging

Tabell 3.8 viser hva slags stillinger ansatte med mastergrad bekler. Ut fra det totale innslag av mastere (i 20 prosent av barnehagene) og resultatene i tabell 3.8, kan vi anta at ca. 10 prosent av norske barnehager har en styrer med masterutdanning. Dersom det kun er én master i barnehagen, er det likevel vanlig at denne ene enten er pedagogisk leder eller styrer. Dersom det er to eller flere med masterutdanning, øker ikke innslaget av styrere. Det er derimot en klar økning av pedagogiske ledere og barnehagelærere med slik utdanning. Det kan se ut som spesialpedagoger gjør seg sterkt gjeldende i de få barnehagene som har tre eller flere mastere, men her er tallunderlaget usikkert.

Tabell 3.8. Hva slags stilling har de med masterutdanning?

Type stilling	1	2	3, 4 el 5
Styrer	52 %	59 %	50 %
Assisterende styrer	3 %	15 %	19 %
Pedagogisk leder	40 %	67 %	63 %
Spesialpedagog	8 %	13 %	50 %
Fagleder	0,4 %	2 %	19 %
Barnehagelærer	11 %	24 %	31 %
Annen stilling, spesifiser	3 %	2 %	25 %
N:	(238)	(54)	(16)

Nedenfor presenterer vi spørsmål vi stilte om direkte arbeid med barn, ekstra plantid og tilpasning av arbeidsoppgaver. Vi blir stadig mer spesifikke når vi tar for oss de enkelte ansattgrupper. Her kan derfor materialet lett bli spinkelt.

Når det gjaldt styrere og assisterende styrere med masterutdanning, ble barnehagestyrere spurt om disse deltok i direkte arbeid med barn (var en del av grunnbemanningen). Tabell 3.9 viser at dette gjelder 16 prosent av styrerne med masterutdanning, og 26 prosent av assisterende styrere med masterutdanning.

Tabell 3.9. Deltar styrer eller assisterende styrer med masterutdanning i direkte arbeid med barn?

	Styrer	Assisterende styrer
Ja	16 %	26 %
Antall:	(163)	(19)

I spørsmålet om styrer deltar direkte i arbeid med barn står det i parentes «inngår i grunnbemanningen». Dette er mest sannsynlig i små barnehager der det ikke er en full stilling som styrer. Tabell 3.10 viser da også at det først og fremst er i de minste barnehagene dette er aktuelt for styrere med masterutdanning.

Tabell 3.10. Andel av styrere som deltar direkte i arbeidet med barna (er en del av grunnbemanningen) etter barnehagens størrelse

<31 barn	31-50 barn	51-69 barn	> 69 barn
67 %	24 %	2 %	0 %
(27)	(29)	(47)	(60)

Når det gjelder mastere i andre stillinger gir det liten mening å spørre om de deltar i arbeidet med barn. Det er tross alt i en barnehage de er ansatt. Det vi i stedet spurte om var om de hadde fått ekstra plantid på bakgrunn av sin masterutdanning. Tabell 3.11 viser styrenes svar for sine pedagogiske ledere, spesialpedagoger og barnehagelærere med mastergrad. Ser vi bort fra mastere med spesialpedagogikk, har altså mastergraden i liten grad ført til mer plantid.

Tabell 3.11. Har disse ansatte med masterutdanning fått ekstra plantid på bakgrunn av sin masterutdanning?

	Pedagogisk leder	Spesialpedagog	Barnehagelærer
Ja	9 %	27 %	7 %
N:	(140)	(33)	(45)

Vi stilte et generelt spørsmål til styrere i alle barnehager som hadde ansatt mastere: «Har barnehagen utviklet/tilpasset egne oppgaver for barnehagelærere med masterutdanning?» 15 prosent av styrerne svarte her ja. Selv om barnehagene har ansatt barnehagelærere med mastergrad, har dette i svært begrenset grad ført til at disse er blitt tildelt eller har utviklet egne arbeidsoppgaver. Vi spurte også hva disse arbeidsoppgavene bestod i. Spørsmålet hadde fem forhåndsdefinerte svarkategorier. I tabell 3.12 viser første kolonne fordelingen blant de 46 som svarte ja på foregående spørsmål om egne oppgaver, mens andre kolonne viser fordelingen blant alle barnehager med masterutdannede. Summen i den første fordelingen overstiger 100, da flere svar var mulig. Et stort flertall rapporterer altså ikke om egne arbeidsoppgaver for masterne. Vi må konkludere med at selv om barnehagene har ansatt barnehagelærere med mastergrad, har dette i svært begrenset grad ført til at disse er blitt tildelt eller har utviklet egne arbeidsoppgaver

Tabell 3.12. Hvilke typer oppgaver har de med masterutdanning. Fordeling blant barnehager som har utviklet/tilpasset egne arbeidsoppgaver (kolonne 1) og fordeling blant alle barnehager med mastere (kolonne 2)

	1	2
Veiledning	50 %	7 %
Oppfølging av barn med særskilte behov	52 %	8 %
Faglig utviklingsarbeid	50 %	7 %
Ansvar for ett eller flere av rammeplanens fagområder	17 %	3 %
Andre oppgaver	20 %	3 %
	(46)	(308)

3.5 Lønn

For et flertall, men langt fra for alle, har masterutdanningen ført til lønnstillegg. For nesten en tredjedel har den ekstra utdanningen ikke gitt noe økonomisk utbytte (tabell 3.13).

Tabell 3.13. Har barnehagelærere med masterutdanning fått lønnstillegg?

Lønnstillegg	
Nei	28 %
Ja, vi har fått et fastlagt lønnstillegg	47 %
Ja, vi gir individuelle tillegg etter forhandlinger	17 %
Annen ordning	8 %
N:	(308)

De 197 styrerne som hadde svart bekræftende på spørsmålet om barnehagen ga lønnstillegg, ble stilt et oppfølgingsspørsmål om hvor stort dette lønnstillegget var. Det ble presisert at vi ville vite om lønnstillegget på årsbasis. 84 prosent av de som oppga at barnehagen ga lønnstillegg, svarte på spørsmålet om størrelsen på lønnstillegget. I tabell 3.14 er lønnstilleggene fordelt ut fra grenseverdiene i tilleggernes desilverdier. Ved hjelp av desilverdiene kan vi beskrive spredningen eller ulikheten i en ordnet fordeling der de som inngår er ordnet fra lavest til høyest verdi, i dette tilfelle fra den som hadde fått minst lønnstillegg til den som hadde fått mest. Tabellen viser for eksempel at den tiendepart av dem som svarte at de hadde fått tillegg, hadde fått 15 000 kroner eller mindre per år. Den tiendepart som hadde fått størst tillegg, hadde fått 45 000 kroner eller mer. Midtpunktene i fordelingen av tilleggene var 21 000 kroner per år.

Tabell 3.14. Årlig lønnstillegg i 1000 kr (øvre grenseverdi for desiler)

10 %	20 %	30 %	40 %	50 %	60 %	70 %	80 %	90 %
15	20	20	20	21	25	30	40	45

Som vi ser av tabell 3.15, er det klart oftere gitt lønnstillegg i private enn i kommunale barnehager. I kommunalt eide barnehager gir 59 prosent av barnehagene en eller annen form for tillegg. I privateide barnehager rapporterer 83 prosent om tillegg av et eller annet slag.

Tabell 3.15. Om barnehagelærere med masterutdanning har fått lønnstillegg etter eierform

	Kommunal	Privat
Nei	41 %	17 %
Ja, vi har fått et fastlagt lønnstillegg	28 %	64 %
Ja, vi gir individuelle tillegg etter forhandlinger	19 %	15 %
Annen ordning	12 %	5 %
N:	(145)	(163)

Men når det først blir gitt tillegg, er det liten forskjell mellom private og kommunale. Tabell 3.16 viser en medianlønn¹⁵ på 24 000 kr. per år for private barnehager og 20 000 kr. per år for kommunale barnehager. Kronebeløpene i de to fordelingene er ganske like, men den tiendedel med minst tillegg i de kommunale har fått 10 000 kr eller mindre mot 16 000 kr eller mindre blant tilsvarende tiendedel blant de private. I den andre enden av fordelingene er det motsatt. Her har tiendedelen med størst tillegg fått minst 5 000 kr mer enn tilsvarende tiendedel blant de kommunalt eide barnehagene.

Tabell 3.16. Årlig lønnstillegg i 1000 kr (øvre grenseverdi for desiler) etter eieform

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Privat	16	20	20	20	24	28	30	40	45
Kommunal	10	20	20	20	20	20	26	35	40

Blant de privateide barnehagene, er det først og fremst barnehager tilknyttet kjeder som har gitt masterutdannede lønnstillegg. I større kjeder synes dette nærmest å gjelde allment (tabell 3.17).

Tabell 3.17. Om barnehagelærere med masterutdanning fått lønnstillegg etter om den private barnehagen er enkeltstående eller del av en kjede.

	Enkeltstående	Mindre kjede 2–9 barnehager	Større kjede Minst 10 barnehager
Nei	24 %	7 %	4 %
Ja, vi har fått et fastlagt lønnstillegg	47 %	71 %	93 %
Ja, vi gir individuelle tillegg etter forhandlinger	20 %	21 %	2 %
Annen ordning	8 %	-	-
N:	(95)	(14)	(46)

Men når det først blir gitt tillegg i de private barnehagene, gis det omtrent det samme tillegget, uansett om den private eier er stor eller liten (tabell 3.18). Medianlønnen er her 21 000 kr. per år for enkeltstående barnehager og 24 000 kr. per år for barnehager som er del av en kjede.

Tabell 3.18. Årlig lønnstillegg i 1000 kr (øvre grenseverdi for desiler) etter om den privateide barnehagen er enkeltstående eller del av en kjede

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Enkelt	15	20	20	20	21	25	30	35	40
Kjede	20	20	20	24	24	30	40	40	40

Det synes for øvrig også å være lite annet å hente. På spørsmål om barnehagelærere med masterutdanning gis endrede arbeidsvilkår, annet enn eventuelle lønnstillegg, svarte et massivt flertall benektende (tabell 3.19).

¹⁵ Medianlønn er lønnen til observasjonen i midten av fordelingen (verdi 5).

Tabell 3.19. Gis barnehagelærer med masterutdanning endrede arbeidsvilkår, annet enn eventuelle lønnstillegg eller mer plantid?

Endrede arbeidsvilkår?	
Nei	91 %
Ja	7 %
Ubesvart	2 %
N	(308)

3.6 Surveyundersøkelsen oppsummert

Surveyundersøkelsen viser at 20 prosent av barnehagene hadde minst én ansatt barnehagelærer med mastergrad, samtidig som 12 prosent har minst én ansatt barnehagelærer som utdanner seg til master. I tillegg er det 39 prosent av de resterende styrene som ønsker å ha mastere blant de ansatte. Det politiske ønsket om flere barnehagelærere med mastergrad har stor oppslutning og møter liten motstand blant styrerne. 10 prosent av styrene sier eksplisitt at de ikke ønsker å ha barnehagelærere med mastergrad i barnehagen.

Innslaget av mastere og masterstudenter øker med barnehagens størrelse. Det er liten forskjell mellom private og kommunale barnehager. De barnehagelærerne som har masterutdanning fordeler seg jevnt mellom det å være styrer eller pedagogisk leder. Det er et rimelig sikkert anslag at 10 prosent av barnehagene har en styrer med mastergrad. Det er langt mer usikkert å beregne innslaget av barnehagelærere med mastergrad blant de pedagogiske ledere, men om vi likevel gjør det på grunnlag av tallene i tabell 3.8 og det totale antall pedagogiske ledere, utgjør barnehagelærere med mastergrad mellom to og tre prosent av de pedagogiske lederne.

Selv om det er et utbredt ønske blant styrere om å ansette barnehagelærere med mastergrad, har barnehageeierne gjort relativt lite for å realisere disse ønskene. Bortsett fra barnehagelærere med spesialpedagogisk mastergrad, har for eksempel 9 av 10 med masterutdanning ikke fått tildelt ekstra plantid. Svært få har fått utviklet eller tilpasset sine egne arbeidsoppgaver. To av tre har fått lønnstillegg. Det mest vanlige er ca. 20 000 kroner på årsbasis. Ansatte i private barnehager har oftere fått lønnstillegg enn ansatte i kommunale barnehager, særlig er dette tilfelle i private barnehager tilknyttet kjeder.

4. Oppsummering og drøfting

4.1 Oppsummering

Vi har i denne rapporten sett nærmere på det politiske ønsket om å øke barnehagens andel av barnehagelærere med masterutdanning (kapittel 1), omfanget av barnehagelærere med masterutdanning (kapittel 2) samt status når det gjelder barnehagenes rekruttering, bruk og tilrettelegging for barnehagelærere med masterutdanning (kapittel 3). Vi kan oppsummere de sentrale momentene fra hver av kapitlene i følgende punkter:

Kompetansestrategiene:

- Myndighetenes kompetansestrategier er tydelige på at det ønskes flere barnehagelærere med masterutdanning i barnehagen. Men dette målet er vagt og lite forpliktende siden en økning ikke er relatert til kunnskap om hvor stor denne andelen er nå, eller en nærmere konkretisering av hvor stor man ønsker at denne andelen skal være fram i tid.
- Strategiene utdyper ikke hva slags rolle barnehagelærere med mastergrad kan tenkes å spille, eller hva slags oppgaver de eventuelt skal løse i barnehagen. Strategiene løfter fram behovet for en kunnskapsbasert praksis på generell basis, uten å gå vesentlig nærmere inn på hvilke kunnskaper og hvilken praksis.
- Strategiene behandler masterutdanning for barnehagelærere på generell basis, og er i liten grad spesifikke på *hva slags* masterutdanninger det skal satses på.

Masterutdannede barnehagelærere:

- Oversikt fra 2012 viser at 1974 barnehagelærere hadde en tilleggsutdanning på masternivå. Dette utgjorde 4,3 prosent av alle utdannede barnehagelærere. I 2012 var 338 (17,1 prosent) av de masterutdannede barnehagelærerne ansatt i barnehage.
- 647 kandidater fullførte en barnehagefaglig master i perioden 2000 – 2021. Slike studieprogrammer har økt i antall de siste årene, og det samme har antall utdannede kandidater innenfor disse studieprogrammene.

Rekruttering og bruk av mastere i barnehagen:

- Surveyundersøkelsen fra februar/mars 2022 viser at 20 prosent av barnehagene hadde minst én ansatt barnehagelærer med mastergrad, samtidig som 12 prosent har minst én ansatt barnehagelærer som utdanner seg til master.
- Det er et utbredt ønske blant styrere om å rekruttere barnehagelærere med masterutdanning, men dette ønsket omsettes i liten grad i konkrete tiltak.
- Bare 2 prosent av de som uttrykte ønske om mastere hadde utlyst stillinger der det kreves eller ønskes masterutdanning.
- Barnehagene legger i liten grad spesielt til rette for barnehagelærere med masterutdanning. Svært få har fått tilpasset sine arbeidsoppgaver, og kun én av ti har fått ekstra plantid.
- To av tre har fått økt lønn på bakgrunn av sin masterutdanning, og det vanligste lønnstillegget er 20 000 kroner på årsbasis.

4.2 Drøfting

Mastere i barnehagen – ønsket men ikke satset på

Det store bildet som tegner seg i våre undersøkelser, er at barnehagelærere med masterutdannelse er ønsket i barnehagen, men i langt mindre grad satset på. Vi må anta at bakgrunnen for ønsket, både fra barnehagemyndighetene og den enkelte barnehage, er en forestilling om at barnehagelærere med masterutdanning gir økt kompetanse som er viktig for kvaliteten på barnehagetilbudet. Det utbredte ønsket blant styreme om å knytte til seg barnehagelærere med masterutdanning er helt på linje med det politiske ønsket om å øke andelen av disse frem mot 2030. Men det lar seg ikke registrere noen stor aktivitet for å knytte til seg mastere. Som vi var inne på i kapittel 1, viser også andre undersøkelser at satsing på mastergrader innen barnehagefeltet har relativt lav prioritet blant barnehagemyndighetene sammenliknet med andre tiltak (Haugset et al., 2016). Og når vår survey viser at kun to prosent av de som ønsket barnehagelærere med masterutdanning hadde utlyst stillinger der dette ønskes eller kreves, står vi igjen med den mulige forklaringen at det er barnehagelærernes egne ønsker og anstrengelser som har ledet dem til å ta en mastergrad, til å søke seg til stillinger i barnehagen og kanskje også at de velger å bli i barnehagen (jmfør Gulbrandsen (2015), om økende jobbstabilitet for yrkesgruppen). I så måte kan man si at barnehagene får mye igjen på bakgrunn av sine heller begrensede anstrengelser for å rekruttere og beholde barnehagelærere med masterutdanning.

Målet om flere mastere mangler en strategi

Men å overlate til barnehagelærer selv å avgjøre hvorvidt det er ønskelig og hensiktsmessig med en masterutdanning, kan neppe kalles en satsing. Myndighetenes mål om flere barnehagelærere med masterutdanning mangler en tydelig strategi, altså en nærmere konkretisering av tiltak for å nå dette målet. Slik vi ser det, vil en tydeligere strategi kreve langt mer inngående analyser av tiltak både på utdanningssiden, hos barnehageeiere og i den enkelte barnehage. Målet om flere mastere i barnehagen kan følges opp med noen delmål som knyttes til det overordnede målet, slik som at a) flere barnehagelærere velger å ta en masterutdanning, b) flere masterutdannede barnehagelærere velger å arbeide i barnehagen og at c) masterutdannede blir møtt med betingelser i barnehagen som gjør at kompetansen utnyttes og får virke i barnehagen over tid.

Tiltak på utdanningssiden – hvilke typer masterutdanning?

Når det gjelder utdanningstilbudet har de kompetansehevende strategiene i liten grad tatt opp *hva slags mastergrader* en ønsker å satse på. En diskusjon om innhold og profesjonsinnretningen på masterutdanninger relatert til barnehagefeltet kan være relevant av flere grunner. For det første er den avgjørende for *hvilke utdanninger* man velger å satse på. Er målet å øke andelen barnehagelærere med alle typer masterutdanning? Eller er målet å øke andelen kandidater med en barnehagefaglig masterutdanning som bygger på barnehagelærerutdanningen? Det behøver ikke være noen motsetning mellom disse målene, men ulike masterutdanninger har vidt forskjellige utgangspunkt. For å illustrere det siste: Universitetet i Oslo har *alene* uteksaminert betydelig flere kandidater med master i spesialpedagogikk de tjue siste årene enn det *samlige institusjoner* med barnehagefaglige

studieprogrammer på masternivå har uteksaminert i den samme perioden.¹⁶ Dersom målet er å utdanne flere barnehagelærere innenfor integrerte barnehagefaglige masterprogrammer, har dette et helt annet institusjonelt utgangspunkt enn et mål om å utdanne og rekruttere barnehagelærere med master innenfor et vidt spekter av masterutdanninger.

For det andre kan det tenkes at masterutdanning som bygger på barnehagelærerutdanningen *vil kunne spille en annen rolle i barnehagefeltet* enn masterutdanninger som representerer en spesialisering på utvalgte fagområder. En profesjonsrettet barnehagefaglig masterutdanning, slik Børhaug et al., 2018 har vært inne på, vil kunne ta opp slikt som barnehagens historikk, institusjonelle forutsetninger og pedagogiske særpreg på en annen måte enn for eksempel et masterstudium i spesialpedagogikk. Begge typer kompetanse er antakelig ønskelig og nødvendig i barnehagen, og barnehagelærere med ulike masterutdanninger vil sikkert kunne bidra til «systematisk pedagogisk arbeid og til en mer kunnskapsbasert praksis som understøtter intensjonene i ny rammeplan» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 7.) Men dette er et nokså overordnet mål som behøver nærmere konkretisering og antakelig nærmere prioritering.

For det tredje kan det være grunner til å *sammenlikne utdanningene for skole og barnehage*. Kunnskapsdepartementet fastsatte i 2016 forskrifter om rammeplaner for integrerte femårige grunnskolelærerutdanninger på masternivå. I forskriften til opplæringslova er slike utdanninger trukket inn i kompetansekravene til undervisningsstillinger.¹⁷ En femårig integrert barnehagelærerutdanning på masternivå ligger antakelig et stykke fram i tid. Men det er mulig å ta noen steg i en slik retning. Som vi redegjorde for i kapittel 2, eksisterer det ingen forskriftsfestede krav til utdanning på masternivå for å bekle stillinger i barnehagen. Lovverket er innrettet mot å sikre en barnehagepedagogisk grunnkompetanse, normalt gjennom en treårig barnehagelærerutdanning. Det er imidlertid mulig å se for seg at det opprettes egne stillinger i barnehagen som krever utdanning på masternivå.

Tiltak i barnehagen – egne stillinger og arbeidsoppgaver for masterutdannede?

Dersom det innføres nye stillinger i barnehagen, slik som barnehagelektor eller liknende, kan det bli lettere å fase inn nye utdanningskrav parallelt med rekrutteringen til slike stillinger. Det vil da kunne gjøre det lettere for den enkelte barnehage å rekruttere masterutdannede barnehagelærere basert på en tydeligere forventning om- og bruk av masterkompetanse. Aktuelle tiltak kan være

- ønske eller krav om masterutdanning for å bekle visse stillinger i barnehagen
- kompetansehevende tiltak og andre utviklingsoppgaver der masterutdannede gis en nøkkelrolle i barnehage
- økonomisk satsing som øremerkes til rekruttering og avlønning av barnehagelærere med master

Vi ser for oss at slike tiltak vil gjøre det mer attraktivt for flere barnehagelærere å velge masterutdanninger og deretter søke seg til arbeid i barnehagen. Og det vil antakelig også gjøre det mer attraktivt for barnehagene å rekruttere barnehagelærere med master.

¹⁶ Et søk på Database for Statistikk om høyere utdanning (DBH) viser at Det utdanningsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo har uteksaminert 1862 kandidater i spesialpedagogikk (heltid og deltid) i perioden 2001–2021. Til sammenlikning viser vår oversikt at det ved samtlige utdanningsinstitusjoner i samme periode er utdannet 647 kandidater i barnehagefaglige studieprogrammer på masternivå (se kapittel 2 for nærmere gjennomgang av dette tallmaterialet).

¹⁷ Se <https://lovdata.no/forskrift/2006-06-23-724>.

En videre vurdering av tiltak i barnehagen, som kan bidra til rekruttering og bruk av masterkompetanse, bør antakelig starte med å utvikle mer kunnskap om de masterutdannede barnehagelærerne som allerede er der. Basert på forhold vi har undersøkt i vår survey, er det flere spørsmål å gå videre med: Hva har ledet barnehagelærere til å ta en masterutdanning og etterpå søke seg til stillinger i barnehagen? Hvordan blir deres kompetanse utnyttet? Hva skjer i de barnehagene der det har arbeidet masterutdannede barnehagelærere over tid? Er det for eksempel slik at mange har jobbet i barnehage tidligere, og har erfart at det er behov for mer kunnskap, både for egen del og for barnehagens del? Sett i lys av vår survey-undersøkelse er det mindre trolig at barnehagelærere med masterutdanninger søker seg til stillinger i barnehagen fordi de møter gunstige betingelser med hensyn til bruk av kompetansen, attraktiv lønn eller andre former for tilrettelegging. De synes heller ikke å arbeide i barnehagen fordi det er gjort en ekstra innsats for å rekruttere dem dit. Noe av rekrutteringen av masterutdannede barnehagelærere som allerede jobber i barnehagen kan kanskje forklares med at mange styreere gir uttrykk for at de ønsker ansatte med en slik kompetanse. Dette kan muligens ha motivert enkelte barnehagelærere til å ta en masterutdanning.

Barnehagelærere med master – hvor stor andel er ønskelig i barnehagen?

Er én masterutdannet barnehagelærer i 20 prosent av barnehagene en lav, passende eller høy andel? Dette kommer naturligvis an på ambisjonsnivået, både hos sentrale myndigheter, barnehageeiere og den enkelte barnehage. Når det ikke finnes noe konkret mål for hvor stor man ønsker at andelen av mastere skal være, er også målet om økning av andelen mot 2030 vagt og uforpliktende. Her kan det være gode grunner å gjøre vurderinger med utgangspunkt i andelen barnehagelærere. Som vi startet med, var barnehagenes andel av barnehagelærere 33,3 prosent i 2003. Denne andelen hadde steget til i 46,3 prosent i 2021 (Utdanningsdirektoratet, 2022a). Målsettingen i strategien *Barnehager mot 2030*, er at 50 prosent av de ansatte i barnehagen skal være barnehagelærere innen 2025 (Kunnskapsdepartementet, 2021a, s. 10). Et mål for omfanget av masterutdannede i barnehagen kan for eksempel knyttes til en konkret andel av barnehagelærere. En annen mulighet er at andelen knyttes til barnehagene. Når vår undersøkelse viser at det i 2022 er minst én barnehagelærer med masterutdanning i 20 prosent av barnehagene, kan dette benyttes som utgangspunkt for å øke denne andelen til for eksempel 50 eller 70 prosent innen 2030.

Oppsummerende kan vi si at dagens situasjon er preget av en relativt ukoordinert satsing på masterutdanning for barnehagelærere på den ene siden, og på den andre siden en til dels fraværende satsning når det gjelder å rekruttere og å utnytte mastere i barnehagen. Vår gjennomgang av barnehagefaglige masterutdanninger viser at det er økende interesse blant barnehagelærere for å ta denne type utdanning. Men – masterutdannede barnehagelærere er en utdanningskapital som på en tydeligere måte enn nå bør etterspørres og utnyttes i barnehagene.

Som vi har vært innom ved flere anledninger i denne rapporten, er det behov for oppdaterte data om hvor stor andel av utdannede barnehagelærere som har en tilleggsutdanning på masternivå. Videre trengs det oppdaterte data på hvor stor andel av disse som jobber i barnehage. For å få oppdaterte data om antall masterutdannede barnehagelærere, samt sikrere kunnskap om hvor stor andel av ansatte barnehagelærere som har masterutdanning, trengs det nye uttak og analyse av registerdata, på linje med hvordan den ene av rapportens forfattere har gjort tidligere.

Det vil være et relativt enkelt grep å benytte standard BASIL-rapportering når det gjelder ansatte mastere. Slik denne rapporteringen er organisert nå, samles det inn data under kategorien «annen høyere utdanning», men dette gir ikke tilstrekkelige data. Antakelig bør rapporteringen og

kategoriseringen presiseres, slik at det blir mulig å hente ut data om antall og andel av barnehagelærere med utdanning på masternivå.

Referanser

- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64>
- Bjerkestrand, M., Fiske, J., Hernes, L., Pramling Samuelsson, I., Sand, S., Simonsen, B., Stenersen, B., Storjord, M., & Ullmann, R. (2017). Barnehagelærerutdanninga. Styrker, svakheiter og gjenstridige utfordringar. Bergen: Følgegruppe for barnehagelærerutdanning.
- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. (2022, 19. mai). *Publisering av statistikk og personvern*. <https://dbh.hkdir.no/datainnhold/publisering>
- Dronning Mauds Minne Høgskole. (2022). *Master i barnehagekunnskap - barndom i et samfunn i endring (oppstart høsten 2023)*. <https://dmmh.no/studier/master-barnehagekunnskap>
- Gulbrandsen, L (2007). *Full dekning, også av førskolelærere?* NOVA Skriftserie 4/07. Norsk institutt for Oppvekst, Velferd og Aldring. <https://kudos.dfo.no/dokument/full-dekning%252C-ogsae-av-forskolelaerere?evalueringsportalen=1>
- Gulbrandsen, L. (2009). *Førskolelærere og barnehageansatte*. NOVA-notat nr. 4/09. Norsk institutt for Oppvekst, Velferd og Aldring. https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5163/3772_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Gulbrandsen, L. (2015). *Barnehagelærerne. Yrkesgruppen som sluttet å slutte*. NOVA-notat 1/15. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5198/Nettutgave-NOVA-Notat-1-15.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Haugset, A. S., Osmundsen, T., Caspersen J., Haugum, M. & Ljunggren B. (2016). *Følgeevaluering av strategien Kompetanse for framtidens barnehage*. Delrapport 1: Implementering av strategien. TFoU-rapport 2016:9. Trøndelag Forskning og Utvikling.
- Haugset, A. S., Ljunggren, B., Caspersen J., Fagerholt, R. A., Franck, K., Lorentzen, R., Løe, I. C., Mordal, S., & Sivertsen, H. (2019). *Følgeevaluering av strategien Kompetanse for framtidens barnehage*. Delrapport 4. TFoU-rapport 2019:5. Trøndelag Forskning og Utvikling.
- Haugum, M., Ljunggren, B., Osmundsen, T., Caspersen, J., Franck, K., Lorentzen, R. & Haugset, A. S. (2017). *Evaluering av Kompetanse for framtidens barnehage*. Delrapport 2. TFoU-rapport 2017:9. Trøndelag Forskning og Utvikling.
- Hellevik, O. (2015). Hva betyr respondentbortfallet i intervjuundersøkelser? *Tidsskrift for samfunnsforskning*. Vol. 56. Nr. 2, s. 211-231
- Høgskulen på Vestlandet. (2022). *Barnehagekunnskap, samlingsbasert master*. <https://www.hvl.no/studier/studieprogram/barnehagekunnskap-samlingsbasert/>
- Høgskolen i Østfold. (2022). *Masterstudium i barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap*. <https://www.hiof.no/studier/programmer/mbhgped-masterstudium-i-barnehagepedagogikk/index.html>
- Korsvold, T. (2020, 16. april) Barnehagereformen. *Stor norske leksikon*. <https://snl.no/barnehagereformen>
- Kunnskapsdepartementet. (2013). *Kompetanse for framtidens barnehage. Strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020*. Utdanningsdirektoratet.

- https://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/kompetanse_for_fremtidens_barnehage_2013.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Kompetanse for framtidens barnehage. Strategi for kompetanse og rekruttering. Revidert strategi for kompetanse og rekruttering 2018–2022.* https://www.regjeringen.no/contentassets/7e72a90a6b884d0399d9537cce8b801e/kompetansesstrategi-for-barnehage-2018_2022.pdf
- Kunnskapsdepartementet (2021a). *Barnehager mot 2030. Strategi for barnehagekvalitet 2021–2030.* <https://www.regjeringen.no/contentassets/c35eef3580af4a66898a5314b4be3f90/no/pdfs/barnehager-mot-2030.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2021b). *Offentleg utval om framtidens etter- og vidareutdanning.* <https://www.regjeringen.no/no/dep/kd/org/styret-rad-og-utvalg/offentleg-om-framtidas-etter-og-vidareutdanning/id2870816/>
- Lund, H., Fredwall, I. E., Gallavara, G., Lafton, T., Skoglund, R. I., Steinnes, G. S., Teigen, K. S. og Hov, D. (2017). *Sammen om kvalitetsutvikling og kompetanseløft for framtidens barnehager.* <https://dmmh.no/media/dokumenter/vedlegg-til-nyhetsartikler/sammen-om-kvalitetsutvikling-og-kompetanseloft-for-fremtidens-barnehager-150517.p>
- Meld. St. 24 (2012-2013). *Framtidens barnehage.* Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-24-20122013/id720200/>
- Naper, L. R., Arnhild M. og Haugset, A. S. (2022). *Spørsmål til barnehage-Norge. Sintef 2022. Rapport 2021: 01438*
- Naper, L. R., Caspersen, J. Franck, K., Haugset, A. S., Ljunggren, B. Lorentzen, R. & Osmundsen, T. (2018). *Følgeevaluering av Kompetanse for framtidens barnehage.* Delrapport 3. TFoU-rapport 2018:11. Trøndelag Forskning og Utvikling.
- Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT). (2010). *Evaluering av barnehagelærerutdanning i Norge 2010.* Del 1: Hovedrapport. Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen. https://www.nokut.no/contentassets/40568ec86aab411ba43c5a880ae339b5/hovedrapport_flueva.pdf
- OsloMet. (2022). *Barnehagekunnskap. Masterprogram.* <https://www.oslomet.no/studier/loi/barnehagekunnskap>
- Sivertsen, H., Ljunggren, B., Janninger, L. & Lorentzen, R. (2020). *Følgeevaluering av Kompetanse for framtidens barnehage.* Delrapport 5. TFoU-rapport 2020:11. Trøndelag Forskning og Utvikling.
- Sivertsen, H., Janninger, L., Ljunggren, B & Lorentzen, R. (2021). *Følgeevaluering av Kompetanse for framtidens barnehage.* Oppsummeringsrapport. SINTEF.
- Statistisk sentralbyrå. (2022). Statistikkbanken. 09169: Barn i barnehager, etter alder, oppholdstid per uke og barnehagens eierforhold (K) 1999 - 2021. <https://www.ssb.no/statbank/table/09169/>
- Stortingsmelding 41. (2008—2009). *Kvalitet i barnehagen.* Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-41-2008-2009-/id563868/>
- Utdanningsdirektoratet. (2013, 17. oktober). *Utdanninger som kvalifiserer til stilling som pedagogisk leder i barnehagen.* Regelverkstolkninger frå Udir.

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/barnehage/bemanning/utdanninger-som-kvalifiserer-til-stilling-som-pedagogisk-leder-i-barnehagen/>

Utdanningsdirektoratet. (2022a). *Ansattes utdanning i barnehagen – andel.*

<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-barnehage/ansattes-utdanning-andel/>

Utdanningsdirektoratet. (2022b, 10. februar). *Svar på spørsmål om relevant utdanning for stilling som pedagogisk leder i barnehage.* Regelverkstolkninger frå Udir.

<https://www.udir.no/regelverkstolkninger/barnehage/bemanning/svar-pa-sporsmal-om-relevant-utdanning-for-stilling-som-pedagogisk-leder-i-barnehage/>

Universitetet i Agder (2022). *Barnehagekunnskap Master. Påbyggingsstudium*

<https://www.uia.no/studier/barnehagekunnskap>

Universitetet i Sørøst-Norge (2022). *Master i pedagogikk.* <https://www.usn.no/studier/master-i-pedagogikk/>

Vedlegg

Vedlegg 1. Tabeller om barnehagefaglige masterprogrammer

Tabell 1. Utdannede kandidater ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført studieprogram
Førskolepedagogikk hovedfag	2000–2007	29

Tabell 2. Utdannede kandidater ved Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført studieprogram
Master i pedagogikk, studieretning førskolepedagogikk	2004–2017	103
Mastergradsstudium i barnehagekunnskap - barndom i et samfunn i endring	2019–2021	26
Mastergradsstudium i barnehageledelse	2018–2021	50
Mastergradsstudium i spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom ¹⁸	2019–2021	62

Tabell 3. Utdannede kandidater ved Høgskolen i Oslo (HiO)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført studieprogram
Barnehagepedagogikk hovedfag	2000–2007	46
Masterstudium i barnehagepedagogikk (heltid og deltid)	2006–2011	59

Tabell 4. Utdannede kandidater ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført studieprogram
Masterstudium i barnehagepedagogikk (heltid og deltid)	2012–2017	83

¹⁸ Dette studiet i spesialpedagogikk er tatt med fordi det ifølge utdanningsinstitusjonen er spesielt innrettet mot arbeid i barnehage. Studiet tar opp kandidater med både barnehagelærerutdanning og lærerutdanning.

Tabell 5. Utdannede kandidater ved OsloMet – storbyuniversitetet

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført studieprogram
Masterstudium i barnehagepedagogikk (deltid)	2018	6
Masterstudium i barnehagekunnskap (heltid og deltid)	2018–2021	38

Tabell 6. Utdannede kandidater ved Høgskolen i Østfold (HiØ)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført studieprogram
Masterstudium i barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap (0-3 år) ¹⁹	2019–2021	12

Tabell 7. Utdannede kandidater ved Høgskolen i Vestfold (HiVe)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført program
Master i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap	2010–2013	17

Tabell 8. Utdannede kandidater ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold (HBV)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført program
Master i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap	2014–2016	18

Tabell 9. Utdannede kandidater ved Høgskolen i Sørøst-Norge

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført program
Master i pedagogikk, studiespesialisering i barnehageutvikling	2016–2017	3
Master i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap	2017	3

¹⁹ Ifølge institusjonen selv er det utdannet 17 kandidater ved dette programmet i perioden 2019 – 2021 (personlig kommunikasjon, 10. mai 2022)

Tabell 10. Utdannede kandidater ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført program
Master i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap	2018–2021	9
Master i pedagogikk, studiespesialisering i barnehageledelse	2018–2021	9

Tabell 11. Utdannede kandidater ved Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført program
Masterstudium i barnehagekunnskap	2018–2021	18

Tabell 12. Utdannede kandidater ved Universitetet i Agder (UiA)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført program
Masterstudium i barnehagekunnskap	2018–2021	25

Tabell 13. Utdannede kandidater ved Universitetet i Stavanger (UiS)

Studieprogram	Tidsrom	Antall personer med fullført program
Masterstudium i barnehagevitenskap (heltid og deltid)	2010–2021	31

Vedlegg 2. Om undersøkelsen av barnehagefaglige masterprogrammer

Om utvalget av studieprogrammer

Vi har ved hjelp av Database for statistikk om høyere utdanning (DBH) identifisert studieprogrammer som har utdannet kandidater innen barnehagefaglige emner på hovedfags- og masternivå, og fått en oversikt over utdannede kandidater i disse programmene i perioden 2000–2021. Vi har søkt etter programmer der opptakskrav er en fullført grunnutdanning som førskolelærer/barnehagelærer eller tilsvarende godkjent utdanning. Denne avgrensningen er valgt for å fange opp utdanninger på master- og hovedfagsnivå som representerer en barnehagespesifikk videreutdanning med utgangspunkt i en grunnutdanning som barnehagelærer. En slik avgrensning vil kunne gi et bilde av hvorvidt barnehagerelaterte utdanninger på masternivå beveger seg i retning av det NOKUT (2010) karakteriserte som integrerte femårige utdanninger.

Opptakskrav

Vi antar at opptakskravene til studieprogrammene vist i tabell 2.2. har vært en fullført førskole- eller barnehagepedagogisk grunnutdanning, eller tilsvarende. Vi får en indikasjon på dette ved å gå igjennom de barnehagefaglige masterprogrammene, slik de nå presenteres på nettsidene til de enkelte utdanningsinstitusjonene. Ved Dronning Mauds Minne Høgskole (2022) og OsloMet (2022) er opptakskravet til de barnehagerelaterte masterkursene at en har fullført barnehagelærerutdanning. Men disse studiene åpner også for at andre relevante utdanninger kan være kvalifiserende for opptak til studiet. Det samme er tilfelle med master i barnehagevitenskap ved Universitetet i Stavanger (2022), masterstudium i barnehagepedagogikk og småbarnsvitenskap (0-3 år) ved Høgskolen i Østfold (2022) og master i barnehagepedagogikk og profesjonskunnskap ved Universitetet i Sørøst-Norge (2022). Ved Universitetet i Agder profileres et masterkurs i barnehagekunnskap som et «påbyggingsstudium», der opptakskravet utelukkende er en fullført barnehagelærerutdanning (Universitetet i Agder, 2022). Det samme er tilfelle med masterkurset barnehagekunnskap ved Høgskulen på Vestlandet, der opptakskravet er begrenset til barnehagelærerutdanning (Høgskulen på Vestlandet, 2022).

Avgrensninger

Oversikten inneholder *ikke* studieprogrammer på masternivå som kan tenkes å kvalifisere til arbeid i barnehagen, men som i utgangspunktet har en profil som også kvalifiserer til annet arbeid enn i barnehagen. Dette er utdanninger vi har gruppert i kategorien masterutdanninger som kan kvalifisere til arbeid i barnehagen, men med en barnehagepedagogisk tilleggsutdanning (jf. Utdanningsdirektoratet, 2013). Eksempler på slik masterprogrammer kan være organisasjon og ledelse, estetiske fag m.m. Oversikten fanger heller ikke opp studieprogrammer som kan tenkes å åpne for en spesialisering rettet mot barnehagen, slik som samfunnsvitenskapelige fag, helse-, sosial og idrettsfag, språkfag etc.

Til sist fanger oversikten heller ikke opp de som måtte ha en barnehagepedagogisk grunnutdanning, men som har søkt seg til- og fullført andre typer videreutdanninger enn

barnehagefaglige. Videreutdanning som ikke er på masternivå, men som er knyttet til barnehagen, er også holdt utenfor i denne undersøkelsen. Dette kan være utdanninger i organisasjon og ledelse, veiledning, styrerutdanning o.l.

Nærmere om søket i DBH

I tillegg til søk i DBH med søkekriteriet «personer med fullført studieprogram», har vi benyttet DBH sin statistikkbank der det er mulig å gjøre mer spesifikke søk med utgangspunkt i institusjonskoder og studieprogramkoder²⁰. Der har vi først gjort brede søk på institusjoner og utdanningsnivå, og deretter benyttet søkeord i resultatene, slik som «førskole», «barnehage», «pedagogikk» o.l. for å finne aktuelle studieprogram.

Siden barnehagefaglig utdanning på masternivå er tilbudt ved institusjoner som har endret navn, som er slått sammen og som har endret institusjonskategori, har enkelte av disse studieprogrammene blitt tilbudt under ulike fakulteter, avdelinger og institutter. Vi har derfor også gjennomført et bredt søk ved utdanningsinstitusjonene. I tillegg til barnehagelærerutdanning, har vi inkludert avdelinger, fakulteter og institutter med ulike utdanninger, slik som pedagogiske fag, samfunnsfag, psykologi, pedagogikk, idrettsutdanninger, barnevern, vernepleie m.m. Vi mener dermed å ha fanget opp de fleste studieprogrammer og emner som tilbyr – og tidligere har tilbudt – en barnehagefaglig utdanning på master- og hovedfagsnivå. Vi har da funnet frem til studieprogramkoder for ulike barnehagefaglige utdanninger på masternivå og benyttet disse i DBH sin søkerklient. Vi fant aktuelle programmer ved universiteter, statlige høgskoler og private høgskoler (se tabell 2.2).

DBH sin praksis for avrunding (personvern hensyn)

Av personvern hensyn har DBH i sin statistikkbank en avrundingspraksis (Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse, 2022). I DBH sin ordinære database praktiseres en avrunding til nærmeste fem, og om det er færre enn fem personer i hver tabellcelle, vises dette som null. I DBH sin API-klient er avrundingen til nærmeste tre; om det er færre enn tre personer i hver tabellcelle, vises dette som null. Det er da mulighet for at det er én eller to personer for de årene hvor det ikke opplyses om utdannede kandidater. Vi har derfor kontrollert noen av tallene. For studieprogrammene ved Høgskolen i Oslo, Høgskolen i Oslo og Akershus og OsloMet har vi gjort et søk på hovedfags- og masteroppgaver i biblioteksbasen. I tillegg har vi gjennom personlig kommunikasjon²¹ fått tilgang til en oversikt over samtlige hovedfag- og masteroppgaver ved disse institusjonene i perioden 1984 til 2021. DBH viser totalt 232 personer som har fullført de aktuelle studieprogrammene ved disse institusjonene i perioden 2000 - 2021, mens oversikten vi får gjennom søk i bibliotekbasen til OsloMet, samt personlig kommunikasjon, viser total 245 personer med innlevert hovedfags- og masteroppgave i perioden. I tillegg til praksis med avrunding i DBH, kan denne forskjellen skyldes flere ting, slik som unøyaktigheter ved søk i biblioteksbasene og kanskje også unøyaktigheter i rapportering og kommunikasjon mellom den enkelte utdanningsinstitusjon og DBH.

²⁰ <https://dbh.hkdir.no/dbhapiklient/>

²¹ Samtale og epost 6. mai 2022 med Nina Winger, førsteamanuensis ved Institutt for barnehagelærerutdanning, OsloMet.

Utdannede kandidater på hovedfagsnivå før 2000

Om vi går tilbake til tiden før 2000, var det to institusjoner som tilbød barnehagefaglig studieprogram på hovedfagsnivå: Barnevernsakademiet i Oslo/Høgskolen i Oslo og Universitetet i Trondheim (UNIT) (seinere NTNU) i samarbeid med Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH).

I perioden 1984–2000 ble det utdannet kandidater i studieprogrammet Barnehagepedagogikk hovedfag ved Barnevernsakademiet i Oslo (1984–1994) og Høgskolen i Oslo (HiO) (1994–2007). Ifølge oversikt over hovedfagsoppgaver ble det utdannet 84 kandidater i dette programmet i perioden 1984–2000. Ved UNIT/DMMH ble det i samme tidsrom tilbudt et hovedfag i førskolepedagogikk. Ved disse studiestedene har vi ikke hatt tilgang til tilsvarende oversikt som for Barnevernsakademiet/HiO. Men med et søkt i bibliotekbasen til NTNU finner vi ca. 70 hovedfagsoppgaver knyttet til DMMH og UNIT i perioden 1984 - 2000. Vi kan dermed anslå at det ble utdannet i alle fall 150 personer ved barnehagefaglige studier på hovedfagsnivå i perioden 1984–2000. I alt kan vi da anslå at det er utdannet minst 800 personer ved barnehagefaglige studieprogrammer på hovedfag og masternivå i perioden 1984–2021.

Vedlegg 3. Om datainnsamlingen i surveyundersøkelsen

Undersøkelsen ble gjennomført i februar og mars 2022. Da undersøkelsen var gjennomført og vi mottok datafilen fra Kantar, rapporterte imidlertid Kantar at det kun var sendt ut spørreskjema til 4033 barnehager. Sviktende kommunikasjon innad i Kantar hadde ført til at barnehager med lik mailadresse var oppfattet som dubletter og bare en av dem hadde fått tilsendt én svarlenke. Dette førte sannsynligvis til at kommunalt eide barnehager med samme mailadresse (postmottak NN kommune) ble dramatisk underrepresentert blant de barnehager som faktisk fikk lenken til spørreskjemaet. Det var også mest sannsynlig at dette dreide seg om kommunalt eide barnehager i større kommuner. Da vi oppdaget feilen, plukket Kantar ut alle barnehager med en slik adresse og oppfordret hvert kommunale postmottak til å sende lenken videre til alle barnehagene det gjaldt. Det ble sendt ut ny svarlenke til 680 såkalte dublettadresser. Men disse fikk bare en uke på seg til å svare, samt at det bare ble sendt ut én purring mot tre i den opprinnelige undersøkelsen. Tabell 1 nedenfor viser svarprosenten i de ulike deler av undersøkelsen. Dersom vi legger til de 150 barnehagene som ikke kunne nås på grunn av manglende mailadresse, får vi en endelig svarprosent på 30,7.

Tabell 1. Oversikt over datainnsamling

	1. runde	2. runde	Samlet
Utsendte skjema	4033	680	4713
Antall svar	1448	91	1539
Svarprosent	35,9 %	13,4 %	32,7 %
Svarprosent av tilgjengelig univers	29,7 %	-	31,6 %

Da vi oppdaget problemene med å nå barnehager med samme mailadresse, antok vi som nevnt at det primært ville være kommunale barnehager som ville falle ut. Tabell 2 nedenfor viser fordelingen av privateide og kommunalt eide barnehager i universet. Men samtidig viser tabellen, stikk i strid med vår antakelse, at kommunalt eide barnehager er svakt overrepresentert i utvalget. Overrepresentasjonen er imidlertid meget svak. Dette er en indikasjon på at styrere i kommunalt eide barnehager har vært mer villige til å svare enn styrerne i private barnehager.

Tabell 2. Fordeling av barnehageeiere i univers og utvalg

	Univers	Utvalg
Kommunal eier	51,1 %	53 %
Privat eier	48,6 %	47 %
Antall	(5025)	(1539)

En annen undersøkelse som kartlegger forekomst av ansatte med masterutdanning, er undersøkelsen *Spørsmål til Barnehage-Norge 2021* (Naper, Myhr og Haugset, 2022). Denne undersøkelsen har en svarprosent på 52 i styrerundersøkelsen, som inneholdt spørsmålene om mastere i barnehagen. Deres nettoutvalg består av 872 barnehager av en total populasjon på 5101. Også i denne undersøkelsen fikk man litt høyere svarprosent i kommunale enn i private barnehager, med 52,2 prosent kommunale barnehager i undersøkelsens nettoutvalg. Den andre undersøkelsen viser samtidig at innslaget av mastere øker med barnehagens størrelse, fra 17 prosent i barnehager med færre enn 26 barn, til 37 prosent i barnehager med flere enn 75 barn (Naper, Myhr og Haugset, 2022, s 49). Dersom det å ha ansatte med mastergrad øker tilbøyeligheten til å svare, vil svarprosenten også forventes å variere i barnehager av ulik størrelse. I tabell nedenfor har vi inndelt alle barnehagene fra universet for vår undersøkelse i fire

like store grupper (så langt dette lar seg gjøre, ut fra den faktiske fordelingen av barnetall i alle barnehagene). Tabell 3 nedenfor viser at svarprosenten i de minste barnehagene er klart lavere enn i de større barnehagene. Det innebærer, når alt ellers er likt, at et direkte estimat ut fra våre data på andel barnehager med mastere vil være noe for høyt.

Tabell 3. Svarprosent i barnehager av ulik størrelse

	Til og med 30 barn	31–50 barn	51–69 barn	70 barn eller flere
Svarprosent	24,2 %	31,5 %	33,8 %	33,4 %
Antall i universet	(1313)	(1249)	(1232)	(1231)

Lav svarprosent behøver ikke å være noe problem dersom frafallet ikke er systematisk med hensyn til de egenskaper man vil kartlegge (Hellevik, 2015). Det er ingen urimelig antakelse at viljen til å svare på en undersøkelse om mastere i barnehagen henger sammen med om barnehagen har mastere eller ikke blant de ansatte. I vår undersøkelse var det 20 prosent av styrene som svarte at barnehagen har barnehagelærere med masterutdanning. I 71 prosent av disse var det kun én av de ansatte som hadde slik utdanning, 16 prosent svarte at de hadde to, 2 prosent hadde tre og 2 prosent hadde fire eller fem.

Hva angår sammenhengen mellom størrelse og ansettelse av mastere, viser tabell 4 nedenfor samme tendens som de refererte tallene fra «Spørsmål til Barnehage-Norge 2021» (Naper, Myhr og Haugset, 2022). Korrelasjonen med størrelse i våre data er imidlertid litt svakere enn i den andre undersøkelsen. Vi finner en prosentdifferanse mellom de minste og de største på 12 prosentpoeng, mens tilsvarende prosentdifferanse i «Spørsmål til Barnehage-Norge» var 20 prosentpoeng.

Tabell 4. Prosentandel av barnehagene som har ansatt minst én barnehagelærer med masterutdanning etter barnehagens størrelse. Norge 2022

Til og med 30 barn	31–50 barn	51–69 barn	70 barn eller flere	Alle
15 %	16 %	21 %	27 %	20 %
(318)	(393)	(417)	(411)	(1539)

I *Spørsmål til barnehage-Norge* var det 24,4 prosent som svarte ja på spørsmålet om barnehagen hadde ansatte med mastergrad. Vårt spørsmål er noe snevrere: Har barnehagen *barnehagelærere* med masterutdanning? Forskjellen tilsier, når alt ellers er likt, at vi skal få en litt lavere andel, noe vi også fikk. I *Spørsmål til Barnehage-Norge* var det 38 ansatte mastere uten barnehagelærerutdanning. Disse utgjør 4,4 prosent av alle spurte, og reduserer altså andelen i denne undersøkelsen nøyaktig til samme andel som vi fikk i vår undersøkelse.

Vi får altså identisk andel mastere med barnehageutdanning i to ulike undersøkelser, men hvor svarprosenten i den ene er ca. 20 prosentpoeng høyere enn i vår. At andelen ikke endres når svarprosenten økes, er en indikator på at frafallet ikke er systematisk. Men sikre kan vi ikke være for noen av de to undersøkelsene. Det ville man først være dersom ansatte med masterutdanning ble en del av den årlige rapporteringen, noe som synes rimelig ut fra de politiske målsetningene om flere barnehageansatte med utdanning på masternivå.

Vedlegg 4. Spørreskjema til survey

CAWI Questionnaire

Name of survey

Ansatte med masterutdanning i barnehagen - OsloMet

Client name

|

Author(s)

Hind, Roar

This questionnaire was written according to Kantar quality procedures

checked by

Q001 - Typebarnehage: Type barnehage - Privat

Single coded

Not back | Dummy

Dummy - for filtrering av spørsmål fra adresseliste - vises ikke for de som svarer

ErPrivatBarnehage

Normal

1	Ja
2	Nei

Q002 - Harmaster: Har lærere med master

Numeric

Not back | Min = 0 | Max = 99

Har barnehagen barnehagelærere med masterutdanning?

Noter antall barnehagelærere med fullført masterutdanning

999	Nei, har ikke <u>*Fixed</u> <u>*Exclusive</u>
-----	---

Q003 - Masterutdanning: Har under utdanning

Numeric

Not back | Min = 0 | Max = 99

Har barnehagen barnehagelærere som holder på med masterutdanning?

Noter antall barnehagelærere som holder på med masterutdanning:

999	Nei, har ikke <u>*Fixed</u> <u>*Exclusive</u>
-----	---

Ask only if **Q002 - Harmaster** < 1 and **Q003 - Masterutdanning** < 1

Q004 - Onske: Ønske om masterutdanning

Single coded

Not back

Har du som styrer i barnehagen ønske om å ha barnehagelærere med masterutdanning?

Normal

1	Ja
2	Nei
3	Vet ikke

Scripter notes: This question should be asked to those who have answered "Nei" in both "Harmaster" and "Master education".

If answer "Nei" in "Onske" (this question), go to "Storrelseprivat"

Ask only if Q004 - Onske,1,3

Q005 - Rekruttere: Gjort noe for å rekruttere

Multi coded

[Answer not required](#) | [Not back](#)

Har barnehagen gjort noe for å rekruttere barnehagelærere med masterutdanning?

Flere svar mulig

Normal

1	Ja, vi har utlyst stillinger
2	Ja, vi har tilbudt ansatte vilkår som muliggjør å ta master mens de er i arbeid hos oss
3	Nei *Exclusive

Scripter notes: Everyone who answers this question should be redirected to "Storrelseprivat"

Ask only if Q002 - Harmaster > 0 or Q003 - Masterutdanning > 0

Q006 - Typemaster: Hvilken type master har de ansatte

Multi coded

[Answer not required](#) | [Not back](#)

Hvilken type masterutdanning har/tar den/disse?

Flere svar mulig

Normal

1	Barnehagefaglig master
2	Master i barnehageledelse
3	Master i spesialpedagogikk
4	Annen master i pedagogikk
5	Annen master, spesifiser: *Open

Ask only if Q002 - Harmaster > 0

B001 - Medmaster: Har lærere med master

Begin block

Q007 - Stilling: Hva slags stilling har de med master

Multi coded

[Answer not required](#) | [Not back](#)

Hva slags stilling har den/de med masterutdanning?

Flere svar mulig

Normal

1	Styrer
2	Assisterende styrer
3	Pedagogisk leder
4	Spesialpedagog
5	Fagleder
6	Barnehagelærer
7	Annen stilling, spesifiser: *Open

Q034 - kombistilling:

Single coded

Answer not required | Not back

Har ansatte med masterutdanning en kombinert stilling (for eksempel pedagogisk leder og assisterende styrer)?

Normal

1	Nei
2	Ja, spesifiser: *Open

Ask only if Q007 - Stilling,1

Q008 - styredeltar:

Single coded

Not back

Deltar styrer i direkte arbeid med barn (del av grunnbemanningen)

Normal

1	Ja
2	Nei

Ask only if Q008 - styredeltar,1

Q009 - styretimer:

Numeric

Answer not required | Not back | Min = 0 | Max = 0

Hvor mange timer i uka bruker styrer i direkte arbeid med barn?

Oppgi antall timer i uka

Ask only if Q007 - Stilling,2

Q010 - asstyredeltar:

Single coded

Not back

Deltar assisterende styrer i direkte arbeid med barn (del av grunnbemanningen)

Normal

1	Ja
2	Nei

Ask only if Q010 - asstyredeltar,1

Q011 - asstyretimer:

Numeric

Answer not required | Not back | Min = 0 | Max = 0

Hvor mange timer i uka bruker assisterende styrer i direkte arbeid med barn (del av grunnbemanningen)?

Oppgi antall timer i uka

Ask only if **Q007 - Stilling,3**

Q012 - pedlederplantid:

Single
coded

Not back

Har pedagogisk leder fått ekstra plantid på bakgrunn av sin masterutdanning?

Normal

1	Ja
2	Nei

Ask only if **Q012 - pedlederplantid,1**

Q013 - pedledertimer:

Numeric

Answer not required | Not back | Min = 0 | Max = 0

Hvor mange timer i uka har pedagogisk leder fått i ekstra plantid?

000 antall timer i uka

Ask only if **Q007 - Stilling,4**

Q014 - spespedplantid:

Single
coded

Not back

Har spesialpedagogen fått ekstra plantid på bakgrunn av sin masterutdanning?

Normal

1	Ja
2	Nei

Ask only if **Q014 - spespedplantid,1**

Q015 - spespedtimer:

Numeric

Answer not required | Not back | Min = 0 | Max = 0

Hvor mange timer i uka har spesialpedagog fått i ekstra plantid?

000 antall timer i uka

Ask only if **Q007 - Stilling,5**

Q029 - fagledertid:

Single
coded

Not back

Deltar fagleder i direkte arbeid med barn?

Normal

1	Ja
2	Nei

Ask only if **Q029 - fagledertid,1**

Q030 - fagledertimer:

Numeric

Answer not required | Not back | Min = 0 | Max = 0

Hvor mange timer i uka bruker fagleder i direkte arbeid med barn?

Oppgi antall timer per uke

Ask only if **Q007 - Stilling,6**

Q032 - laaertid:

Single coded

Not back

Har barnehagelærer fått ekstra plantid på bakgrunn av sin masterutdanning?

Normal

1	Ja
2	Nei

Ask only if **Q007 - Stilling,6**

Q033 - laaertimer:

Numeric

Answer not required | Not back | Min = 0 | Max = 0

Hvor mange timer i uka har barnehagelærer fått i ekstra plantid?

Oppgi antall timer i uka

Ask only if **Q007 - Stilling,7**

Q016 - annenplantid:

Single coded

Not back

Har den/de i annen stilling fått ekstra plantid på bakgrunn av sin masterutdanning?

Normal

1	Ja
2	Nei

Ask only if **Q016 - annenplantid,1**

Q017 - annentimer:

Numeric

Answer not required | Not back | Min = 0 | Max = 0

Hvor mange timer i uka bruker den/de i annen stilling på ekstra plantid?

Oppgi antall timer i uka

Q019 - Tilpassetoppgaver: Har tilpasset oppgaver for master

Single coded

Not back

Har barnehagen utviklet/tilpasset egne arbeidsoppgaver for barnehagelærere med masterutdanning?

Normal

1	Ja
2	Nei

Q020 - Oppgavermaster: Hvilke oppgaver har de med master

Multi coded

Answer not required | Not back

Hvilke typer oppgaver har de med masterutdanning?

Flere svar mulig

Normal

1	Veiledning
2	Oppfølging av barn med særskilte behov
3	Faglig utviklingsarbeid, spesifiser: *Open
4	Ansvar for ett eller flere av rammeplanens fagområder, spesifiser: *Open
5	Andre oppgaver, spesifiser: *Open

Q021 - Lønnstillegg: Har de med master fått lønnstillegg

Single coded

Answer not required | Not back

Har barnehagelærer(e) med masterutdanning fått lønnstillegg?

Normal

1	Nei
2	Ja, vi har et fastsatt lønnstillegg
3	Ja, vi gir individuelle tillegg etter forhandling
4	Annen ordning, spesifiser: *Open

Ask only if Q021 - Lønnstillegg,2,3

Q031 - Sumlønnstillegg:

Numeric

Answer not required | Not back | Min = 0 | Max = 0

Spesifiser sum i kroner for lønnstillegg (i gjennomsnitt) som følge av master

Legg inn kroner for lønnstillegg som del av brutto årslønn

Q023 - Arbeidsvilkår: Gir master endrede arbeidsvilkår

Single coded

Answer not required | Not back

Gir barnehagelærer(e) med masterutdanning endrede arbeidsvilkår, annet enn eventuelle lønnstillegg eller mer plantid?

Normal

1	Nei
2	Ja, spesifiser: *Open

Ask only if **Q001 - Typebarnehage,1**

Q024 - Størrelseprivat: Størrelse privat eier

Single coded

[Answer not required](#) | [Not back](#)

Størrelse på privat eier

Normal

1	Enkeltstående barnehage
2	Mindre kjede, 2-9 barnehager
3	Større kjede, 10 eller flere barnehager
4	Vet ikke

Q025 - Organisert: Hvordan er barnehagen organisert

Single coded

[Answer not required](#) | [Not back](#)

Hvordan er barnehagen organisert?

Normal

1	Avdelingsbarnehage
2	Base-barnehage
3	Sone-barnehage
4	Annet, spesifiser: *Open

Ask only if **Q025 - Organisert,1**

Q026 - Antallavdelinger: Antall avdelinger

Numeric

[Answer not required](#) | [Not back](#) | [Min = 0](#) | [Max = 99](#)

Hvor mange avdelinger har barnehagen?

Noter ~~antall avdelinger~~

B001 - Medmaster: Har lærere med master

End block

Vedlegg 5. Følg brev til survey

Oslo, januar 2022

Til barnehagen ved styrer/daglig leder

Undersøkelse om barnehagelærere med masterutdanning

Du har nå mottatt en spørreundersøkelse om barnehagelærere med masterutdanning.

Vi er et forskersteam fra OsloMet, Lars Gulbrandsen, Solveig Østrem og Olav Kasin, som nå ønsker å kartlegge omfanget av barnehagelærere med masterutdanning i Norges barnehager, og samtidig få kunnskap om hvordan kompetansen deres brukes.

Vi håper derfor at du finner tid til å svare på denne undersøkelsen, slik at vi får et mest mulig fullstendig kunnskapsgrunnlag om barnehagelærerne med masterutdanning. Dette vil ta deg maksimalt **15** minutter. **PS: Selv om barnehagen ikke har ansatte med masterutdanning, er det viktig at du svarer, da dette bidrar til å gjøre tallmaterialet korrekt. Det vil i så fall kun ta et par minutter å besvare undersøkelsen.**

Regjeringen uttrykker, i [Barnehager mot 2030 - strategi for barnehagekvalitet](#), en ambisjon om at andelen barnehagelærere og styrere med masterutdanning skal øke mot 2030. Formålet er å styrke barnehagens systematiske pedagogiske arbeid og å fremme en mer kunnskapsbasert praksis.

En slik satsning fordrer mer kunnskap om dagens situasjon når det gjelder barnehagelærere med masterutdanning. På oppdrag fra Utdanningsforbundet gjennomfører derfor OsloMet denne undersøkelsen. Kantar AS står for den praktiske gjennomføringen.

Spørsmålene besvares elektronisk. Du går inn på følgende nettside og skriver inn ditt brukernavn og passord:

Adresse: [«www.enriktigadresse.no»](#)

Brukernavn: [«userid»](#)

Passord: [«password»](#)

Eventuelle tekniske problemer kan meldes på epost til: [«epostadresse@kantar.no»](#)

Dersom du har spørsmål om undersøkelsen, ta gjerne kontakt med prosjektleder Olav Kasin, epost: olavka@oslomet.no tlf. 9772 9773 / 67 23 74 18

På forhånd tusen takk for hjelpen,

Lars Gulbrandsen
Forsker I
Velferdsforskningsinstituttet
NOVA

Solveig Østrem
Professor
Institutt for
barnehagelærerutdanning

Olav Kasin
Førstelektor
Institutt for
barnehagelærerutdanning